

HEIKKI HELIN

SUURUUDEN EKONOMIAA?

Suurten kaupunkien
palvelukustannukset 2010

1

TUTKIMUSKATSAUKSIA 2012

Helsingin kaupunki
Tietokeskus

**TIEDUSTELUT
FÖRFÄGNINGAR
INQUIRIES**

Heikki Helin, p. – tel. 040 516 5976
sukunimi.etunimi@phnet.fi

**JULKAI SIJA
UTGIVARE
PUBLISHER**

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

**OSOITE
ADRESS
ADDRESS**

PL 5500, 00099 Helsingin kaupunki
(Siltasaarekatu 18-20 A)
PB 5500, 00099 Helsingfors stad
(Broholmsgatan 18-20 A)
P.O.Box 5500, FI-00099 City of Helsinki
Finland (Siltasaarekatu 18-20 A)

**PUHELIN
TELEFON
TELEPHONE**

09 310 1612

**INTERNET
WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/**

**TILAUKSET, JAKELU
BESTÄLLNINGAR, DISTRIBUTION
ORDERS, DISTRIBUTION**

p. – tel. 09 310 36293
tietokeskus.tilaukset@hel.fi

**KÄTEISMYYN TI
DIREKTFÖRSÄLJNING
DIRECT SALES**

Tietokeskuksen kirjasto
Siltasaarekatu 18-20 A, p. 09 310 36377
Faktacentralens bibliotek
Broholmsgatan 18-20 A, tel. 09 310 36377
City of Helsinki Urban Facts Library
Siltasaarekatu 18-20 A, tel. +358 09 310 36377
tietokeskus.kirjasto@hel.fi

Helsingin kaupungin tietokeskus
Helsingfors stads faktacentral
City of Helsinki Urban Facts

SUURUUDEN EKONOMIAA?

Suurten kaupunkien
palvelukustannukset 2010

HEIKKI HELIN

TUTKIMUSKATSAUKSIA
FORSKNINGSRAPPORTER
STUDY REPORTS

2012:1

KANSI

PÄRM

COVER

Tarja Sundström-Alku

Kansikuva | Pärmbild | Cover picture

Lahden Salinkallion lukion abit viimeisellä penkkariajelulla
kaupunginvaltuuston päätettyä koulun lakkauttamisesta 2007 /

Heikki Helin

VERKOSSA

ISSN 1796-7236

ISBN 978-952-272-164-8

Sisällysluettelo

Esipuhe

- 1 Johdanto**
- 2 Sosiaali- ja terveystoimi**
Nettokustannukset euroa/asukas
Suomen Kuntaliiton terveydenhuollon kustannusvertailu
Lasten päivähoido
Kuusikko-kaupunkien vanhuspalvelut
- 3 Opetustoimi**
Opetustoimen nettokustannukset euroa/asukas
Oma perusopetus
Omat lukiot
- 4 Kulttuuri ja vapaa-aika**
Kirjastotoimi
Liikuntatoimi
Teatterit ja orkesterit
- 5 Asumiseen liittyvät kustannukset 2001–2011**
- 6 Suuruuden ekonomiaa**

Yhteenveto

Kuvioluettelo

Taulukkoluetelo

Liitteet

1. Kaupunkien asukasluvun kehitys 1999–2010 (Kuntaliitto)
2. Oman perusopetuksen kustannukset euroa/oppilas 2010 (Opetushallitus)
3. Oman perusopetuksen toteutuneiden kustannusten ja valtionosuusperusteiden vertailu 2010 (Opetushallitus)
4. Omien lukioiden kustannukset euroa/oppilas 2010 (Opetushallitus)
5. Omien lukioiden toteutuneiden kustannusten ja valtionosuusperusteiden vertailu 2010 (Opetushallitus)
6. Verorahoitus – peruspalvelujen nettokustannukset euroa/asukas 2000–2010 (Tilastokeskus, Kuntaliitto)

Esipuhe

Helsingin kaupungin tietokeskuksessa seurataan suurten kaupunkien talouden ja palvelujen kehitystä. Talousarvioista ja tilinpäätöksistä tiedot saadaan kootuiksi reaaliajassa. Tilastokeskuksen kokoamat tiedot eri toimintojen kustannusten kehityksestä tulevat reilun vuoden viiveellä.

Tietokeskuksen erikoistutkija Heikki Helinin selvitys jatkaa aiempina vuosina tehtyjä suurten kaupunkien kustannusvertailuja. Palvelukustannusten analysoinnin ohella Helin tarkastelee asumiseen liittyviä maksuja.

Helinin tutkimuksesta voi havaita, että kuntien eri toimintojen kustannusten muutokset ovat hyvin hitaita. Kun lasketaan jonkin toiminnon kustannukset euroina asukasta kohti ja asetetaan kaupungit sen mukaan järjestykseen, muutokset ovat hyvin vähäisiä.

Tutkimus osoittaa, että kunnallistalous on tasapainotaloutta. Sille on tyypillistä, että menot pyrkivät nousemaan aina tulojen tasolle. Näin hyvinä vuosina kunnan menot kasvavat, mikä on havaittavissa suurten kaupunkien palvelujen tuotantokustannusten pitkän aikavälin kehityksestä.

Valitettavasti kuntien lukujen vertailukelpoisuus on heikentynyt organisaatioiden erilaistuessa. Siksi Heikki Helin on käyttänyt Tilastokeskuksen kokoamien tilastojen ohella erilaisia kuntien palvelujen kustannuksiin liittyviä selvityksiä ja tilastoja, Kuntaliiton muokkaamia lukuja sekä useita eri kustannus selvityksiä.

Kunnissa talouden tasapainoon pyritään organisoimalla toimintoja uudelleen. Se merkitsee usein toimipaikkojen karsimista. Kansikuvassa lahtelaislukion abit penkkariajelullaan osoittavat hiljaisesti mieltään tehdylle lakkautuspäätökselle.

Helsingissä tammikuussa 2012

Timo Cantell
tutkimuspäällikkö
Helsingin kaupungin tietokeskus

1 Johdanto¹

Kuntien eri toimintojen kustannusten muutokset ovat vuositasolla vähäisiä. Kun lasketaan jonkin toiminnon kustannukset euroina asukasta kohti ja asetetaan kaupungit sen mukaan järjestykseen, ei kaupunkien asema suhteessa toisiinsa kaupunkien paljon muutu vuodessa. Suurten kaupunkien palvelukustannuksia on tarkasteltu Helsingin kaupungin tietokeskuksessa karkealla tasolla vuosittain. Hieman laajempia vertailuja on tehty muutaman vuoden välein².

Tämän karkean koosteen perustana on Tilastokeskuksen kuntien talous- ja toimintatilasto vuodelta 2010 ja erityisesti sen tiedonantajapalautte. Kuntaliitto omassa palvelukustannustiedostossaan ottanut huomioon kuntaliitokset, mikä mahdollistaa usean vuoden kehityksen tarkastelun. Erot kuntien toimintojen organisoinnissa ovat kasvaneet, minkä vuoksi kuntien kustannusten vertailu Tilastokeskuksen kuntien talous- ja toimintatilaston perusteella on vaikeutunut.

Tätä puutetta on korjannut se, että kuntien ja erityisesti suurten kaupunkien palvelujen kustannuksista on laadittu erillisselvityksiä. Tässä koosteessa niiden osuus ja merkitys on suurempi kuin suoraan Tilastokeskuksen tilastoista poimittujen tietojen. Tässä katsauksessa koetaan yhteen eri tahoilla tehtyjen selvitysten tuloksia ja Tilastokeskuksen tilaston aineiston keskeisimpiä piirteitä vuodelta 2010. Tosin jotkin tiedot ovat vuodelta 2009 ja jotkin vuodelta 2011.

Tässä tukeudutaan Tilastokeskuksen aineiston ohella seuraaviin lähteisiin:

- Kuntaliiton palvelukustannustiedosto (pitkä sarja ja päivittää sarjaan kuntaliitokset)
- Kuntaliiton suurten ja keskisuurten kaupunkien terveydenhuollon kustannukset 2010
- Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen tarvevakioidut menot vuodelta 2009
- Kuusikko-kaupunkien sosiaalitoimen vertailut 2010 (vanhustenhuolto, lasten päivähoito, toimeentulotuki)
- Opetushallituksen tilastot (perusopetus ja lukio)
- Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa. Kulttuuritoiminnan kustannukset 25 kaupungissa vuonna 2010. Kuntaliitto, Cupore, 2012.
- Suomen sinfoniaorkesterit ry:n toimintakertomus 2010
- Tinfo, Teatterin tiedotuskeskus, Teatteritilastot 2010
- Suomen Kiinteistöliitto, Indeksitalon kustannukset 2001–2011

¹ Kansikuva on Lahden penkinpainajaisajelusta vuodelta 2008. Lahden kaupunginvaltuusto oli päättänyt lakkauttaa Salinkallion lukion (kuva H. H.). Pirjo Lindfors on piirtänyt julkaisussa olevat kartat.

² Helin, Heikki – Martikainen, Mikko, Helsingin koulumarkat. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 1997:1.

Helin, Heikki, Muutokset hitaita, vertailu vaikeaa. Suurten kaupunkien palvelukustannukset 1997. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 1999:4.

Helin, Heikki, Kallis Helsinki. Suurten kaupunkien palvelukustannukset vuonna 2000. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2002:1.

Helin, Heikki, Helsinki kiristi vyötään. Suurten kaupunkien palvelukustannukset 2003. Helsingin kaupungin tietokeskus. Tutkimuksia 2005:1.

Helin, Heikki, Palvelujen kapea rahoituspohja. Suurten kaupunkien palvelukustannukset 2005. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2006:39.

Helin, Heikki, Kunnat jonoon. Suurten kaupunkien palvelukustannukset 2006. Helsingin kaupungin tietokeskuksen verkkojulkaisuja 2008:5.

Helin, Heikki, Suurten suuret menot. Suurten kaupunkien palvelukustannukset 2008. Helsingin kaupungin tietokeskus, tutkimuskatsauksia 2009:8.

2 Sosiaali- ja terveystoimi

Nettokustannukset euroa/asukas

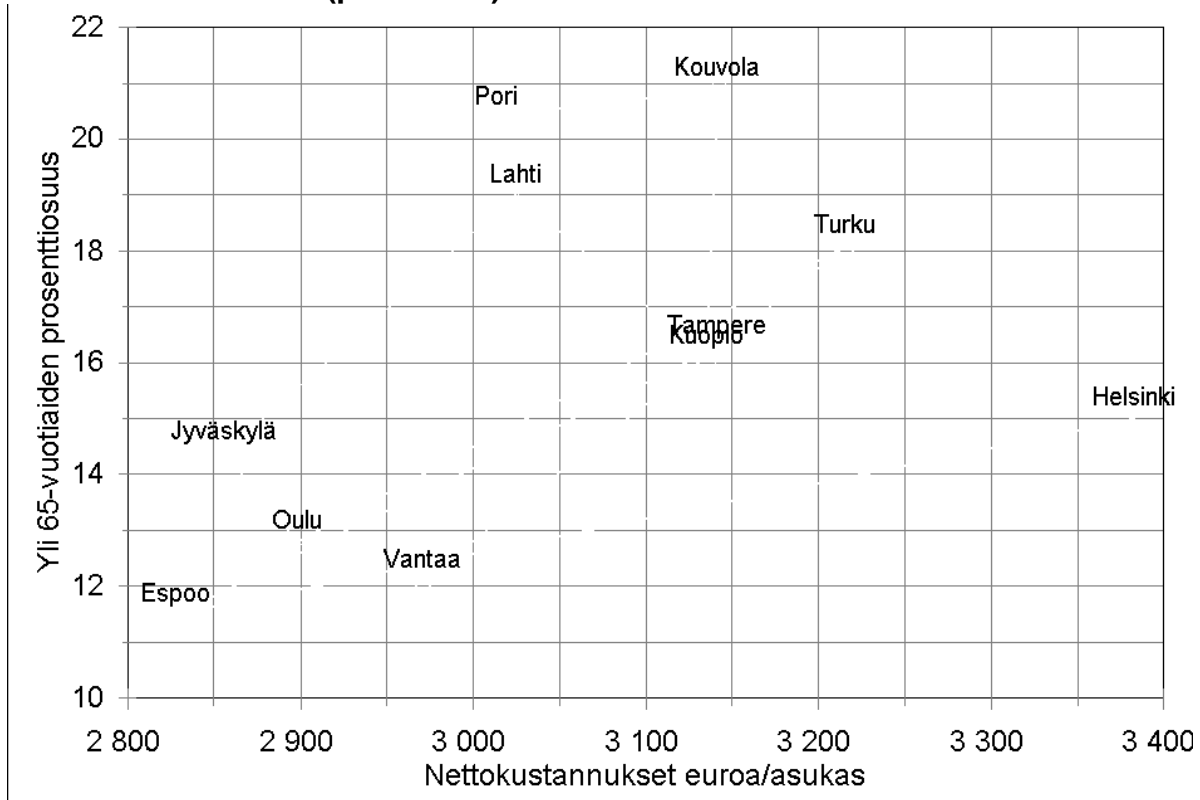
Sosiaali- ja terveystoimi on kokonaisuus, jossa lähes kaikki liittyy kaikkeen. Tämän takia ei olekaan perusteltua vertailla kovin yksityiskohtaisesti eri tehtäväluokkien kustannuksia, koska niiden erot voivat johtua kuntien erilaisesta tavasta organisoida toimintansa.

Tilaston sosiaali- ja terveystoimen menot kertovat sen, mitä menoja ja tuloja kunnan kirjanpitoon on muodostunut. Pienet tai suuret menot asukasta kohti eivät kerro mitään kunnan palvelujen tasosta eivätkä niiden järjestämisen tehokkuudesta, vaikka näin usein oletetaan lukuja tulkittaessa.

Sosiaali- ja terveystoimen kustannukset heijastelevat palvelujen tarvetta ja nimenomaan ikärakennetta. Kunnissa, joissa väestö on nuorta, ovat sosiaali- ja terveystoimen kustannukset pienemmät kuin kunnissa, joissa yli 65-vuotiaiden osuus on suuri. Osittain tähän perustuu se varsin yleinen, virheellinen käsitys, että 20 000–30 000 asukkaan kunnat järjestävät palvelunsa muita tehokkaammin. Palvelutarpeen vaikutusta kustannuksiin voidaan tarkastella ikä- ja tarvevakiointien avulla (Suomen Kuntaliitto, THL).

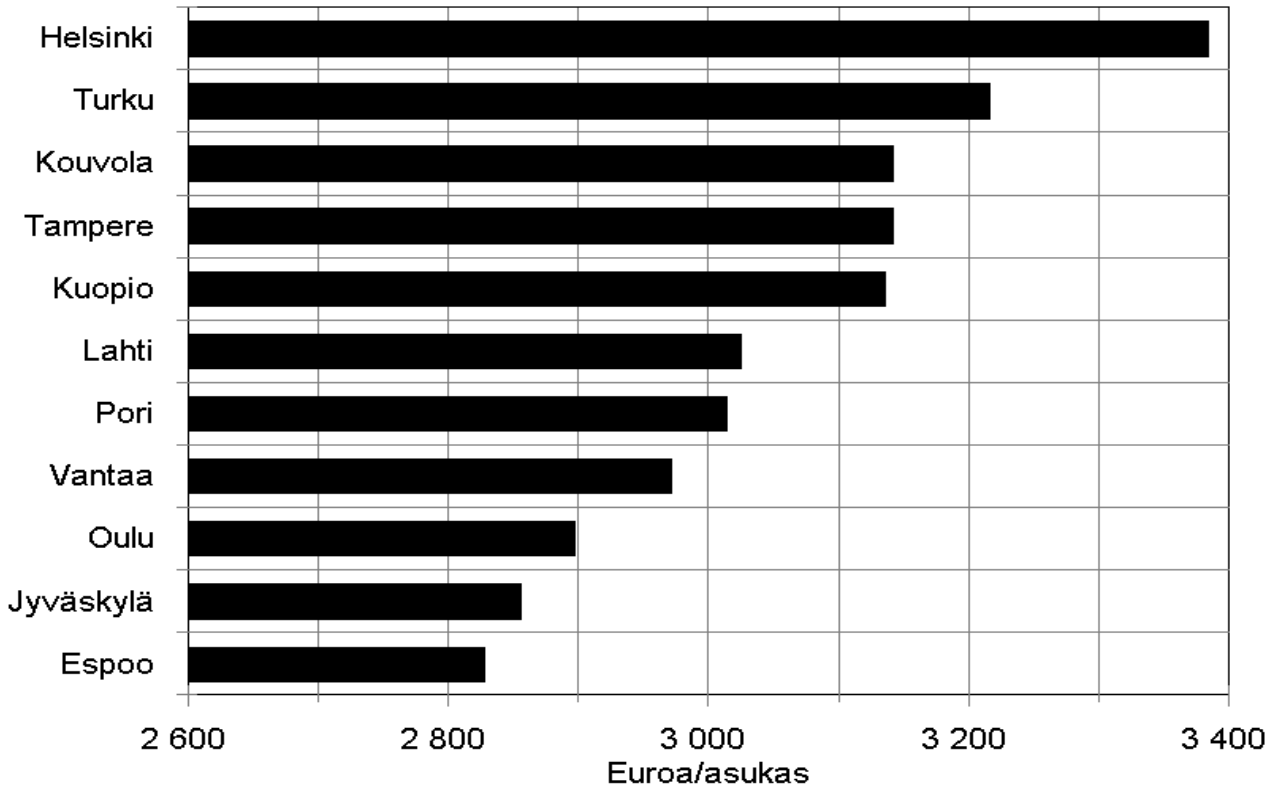
Suurista kaupungeista nuorin ikärakenne on Espoossa, Vantaalla, Oulussa ja Jyväskylässä. Niiden sosiaali- ja terveystoimen menot ovat myös pienimmät. Kouvolassa, Porissa ja Lahdessa yli 65-vuotiaiden prosenttiosuus on muita suurempi.

Kuvio 1. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas ja yli 65-vuotiaiden osuus (prosenttia) 2010

Asukaslukuun suhteutetut sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset ovat suurimmat Helsingissä ja toiseksi suurimmat Turussa. Pienimmät kustannukset ovat Espoossa ja Jyväskylässä³.

Kuvio 2. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)

Taulukossa 1 esitetään kaupunkien keskinäiset vuosittaiset sijaluvut sosiaali- ja terveystoimen asukaslukuun suhteutettujen nettokustannusten perusteella. Vuosittaiset muutokset ovat olleet vähäisiä.

Helsingin kustannukset ovat olleet suuremmat kuin muiden koko tarkastelukauden ja Porin pienimmät vuosina 1999–2005. Vuosina 2006–2009 nettokustannukset olivat pienimmät Jyväskylässä ja vuonna 2010 Espoossa.

Kaupunkien sijoitukset muuttuvat pitemmällä tarkastelujaksolla. Esimerkiksi Tampereen kustannukset olivat pienimmät vuosina 1993–1998, mutta vuonna 2010 ne olivat kolmanneksi suurimmat.

Tässä ei ole mahdollista arvioida, mistä erilainen kehitys on johtunut. Koska kyseessä ovat asukaslukuun suhteutetut nettokustannukset, niihin vaikuttaa myös asukasluvun kehitys. Asukasluku on vähentynyt ainoastaan Kouvola (liite 1). Myös Porin asukasluku väheni 2000-luvun alkupuolella. Vuosina 2007–2010 Porissa on ollut pientä kasvua.

³ Kaupunkien lukujen erojen taustalla on monia tekijöitä. Helsingin kantakaupungin tilojen vuokra on ns. markkinahinnan mukainen. Osa kiinteistöistä on vanhoja ja suojeltuja, Eläkekustannuksissa on myös eroja (kts. Kuusikkokotien päivähoitoselitys).

Taulukko 1. Kaupunkien keskinäiset sijaluvut sosiaali- ja terveystoimen nettokustannusten euroa/asukas perusteella 2000–2010

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Helsinki	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Espoo	6	4	3	7	8	8	8	7	7	10	11
Tampere	7	5	5	5	6	6	5	4	3	4	3
Vantaa	3	3	2	2	2	3	3	5	8	7	8
Turku	2	2	4	3	3	2	2	2	2	2	2
Oulu	9	10	6	10	9	10	9	9	9	9	9
Jyväskylä	8	9	9	8	10	9	11	11	11	11	10
Lahti	4	6	10	4	4	5	7	8	4	6	6
Kuopio	5	8	7	9	5	4	4	3	5	5	5
Kouvola	11	7	8	6	7	7	6	6	6	3	4
Pori	10	11	11	11	11	11	10	10	10	8	7

Vaikka Helsingin sosiaali- ja terveystoimen menot ovat olleet suurimmat koko tarkastelukauden, on ero suurten kaupunkien keskiarvoon supistunut. Keskihajonta on pienentynyt (taulukko 2).

Sosiaali- ja terveystoimen kustannukset ovat kasvaneet vuosittain. Jos kustannukset vähenevät, on kyse poikkeuksesta. Tällainen oli Helsingin vyönkiristys vuosina 2003–2004. Muutoin vähennys johtuu todennäköisesti toiminnan organisoimisen muutoksesta, tilastoinnin muutoksesta tai tilastoon ilmoitetusta virheellisestä tiedosta.

Vanhustenhuollon kustannuksia ei ole mahdollista tarkastella Tilastokeskuksen tilastojen pohjalta, koska vanhuksiin kohdistuvia palveluita on monessa tilaston eri tehtäväluokassa ja samassa luokassa on myös muiden väestöryhmien palveluja. Tämän puutteen korjaavat Kuu-sikko-kaupunkien omat vertailut.

Rajankäynti eri toimintojen välillä on kuin veteen piirretty viiva erityisesti perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä. Sama koskee osittain myös vanhusten laitospalveluja, jotka voidaan järjestää sosiaalitoimessa (vanhusten laitospalvelut) tai perusterveydenhuollossa (perusterveydenhuolto).

Taulukko 2. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannusten euroa/asukas erot 11 kaupungin keskiarvosta 2000–2010 (vuoden 2010 rahanarvo)⁴

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Helsinki	644	745	784	641	451	515	464	441	417	420	327
Espoo	-64	20	53	-60	-115	-106	-123	-80	-87	-133	-228
Tampere	-82	-95	-111	-57	-23	-19	27	41	65	31	86
Vantaa	75	100	69	69	84	75	81	-11	-97	-118	-84
Turku	86	111	48	67	68	125	144	147	149	134	161
Oulu	-127	-169	-115	-133	-140	-169	-137	-132	-116	-126	-158
Jyväskylä	-108	-144	-142	-110	-142	-169	-225	-209	-215	-160	-200
Lahti	-47	-99	-142	-22	60	-6	-57	-82	40	-25	-31
Kuopio	-52	-141	-120	-130	7	4	30	98	26	26	82
Kouvola	-163	-118	-131	-58	-26	-55	-31	-65	14	76	86
Pori	-163	-211	-192	-207	-223	-194	-173	-148	-196	-126	-42
Keskihajonta	218	257	263	217	172	190	182	173	170	163	160

Suomen Kuntaliiton terveydenhuollon kustannusvertailu

Suomen Kuntaliitto on vuosittain vertaillut suurten ja keskisuurten kaupunkien terveydenhuollon kustannuksia⁵. Näin vertailussa ovat olleet myös sosiaalitoimesta vanhusten kotipalvelu ja ympärivuorokautinen vanhustenhoito. Tarkastuksessa esitetään tilinpäätöksen mukaisten lukujen ohella ikä- ja tarvekioituja lukuja. Lopputulos vaihtelee laskutavan mukaan.

Helsingin kustannukset ovat olleet vertailun kärjessä joka vuosi, mutta erot Helsingin ja muiden suurten kaupunkien välillä ovat kaventuneet, kuten sosiaali- ja terveystoimen menojenkin tarkastelu osoitti. Vuonna 2010 kolmen kustannuksiltaan suurimman kaupungin kustannukset olivat tasoissa.

Ikävakioidut terveydenhuollon kustannukset olivat Helsingissä 2 156 euroa asukasta kohden, Oulussa 2 153 euroa ja Tampereella 2 151.

Tutkimuskaupungeista ikävakiointi lisää erityisesti Espoon ja Vantaan kustannuksia. Myös Oulun ja Jyväskylän kustannukset kasvavat ikävakiointiaessa. Pienimmät näin lasketut kustan-

Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannukset vuonna 2010

Espoo, Helsinki, Jyväskylä, Kouvola, Kuopio, Lahti, Oulu, Pori, Tampere, Turku, Vantaa

Kuntaliitto Kommunförbundet

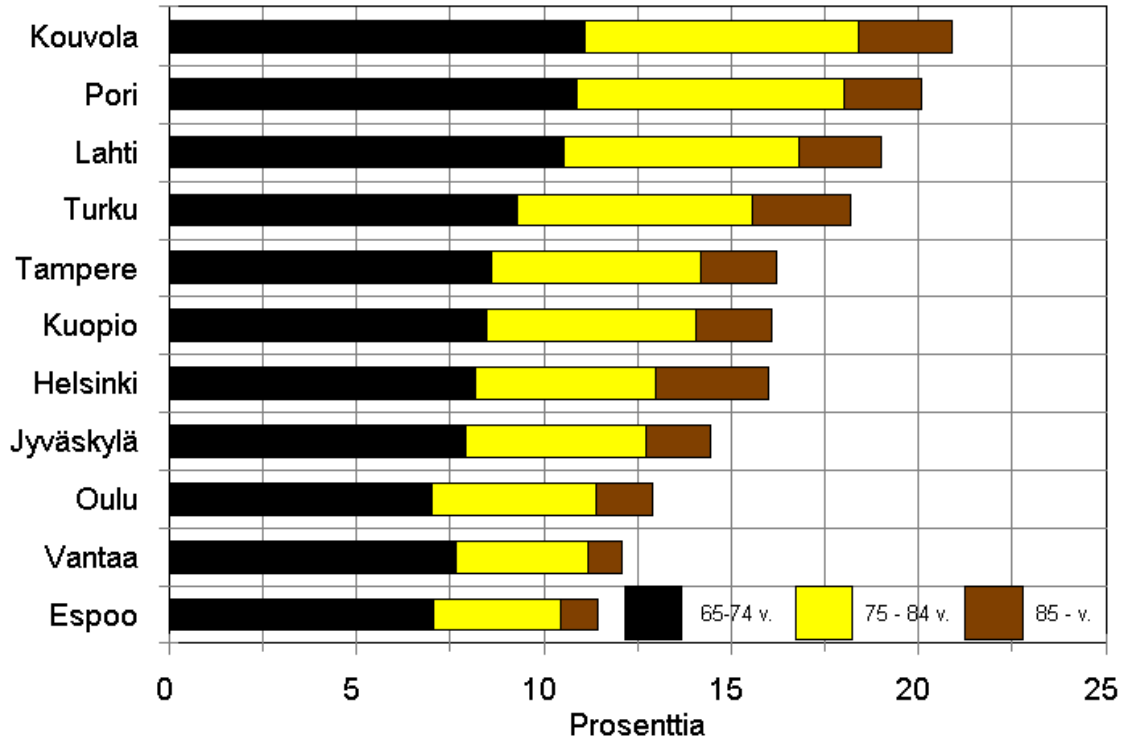

⁴ Kuopion luvuissa ovat mukana myös vuonna 2011 liittyneen Karttulan luvut.

⁵ Teija Mikkola, Suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannukset vuonna 2010. Suomen Kuntaliitto. Helsinki 2011. Kuntaliitto on selvittänyt suurten kaupunkien terveydenhuollon kustannuksia vuodesta 1996 ja keskisuurten vuodesta 2000. Terveydenhuollon kustannuksiin on laskettu mukaan perusterveydenhuolto, erikoissairaanhoido ja yli 65-vuotiaiden sosiaalitoimessa saama ympärivuorokautinen hoito ja kotipalvelu.

nukset ovat Porissa. Helsingin kustannukset ovat selvästi suurimmat sekä vakioimattomina että ikävakioiduina⁶.

Kuvio 3. 65 vuotta täyttäneiden prosenttiosuus 2010

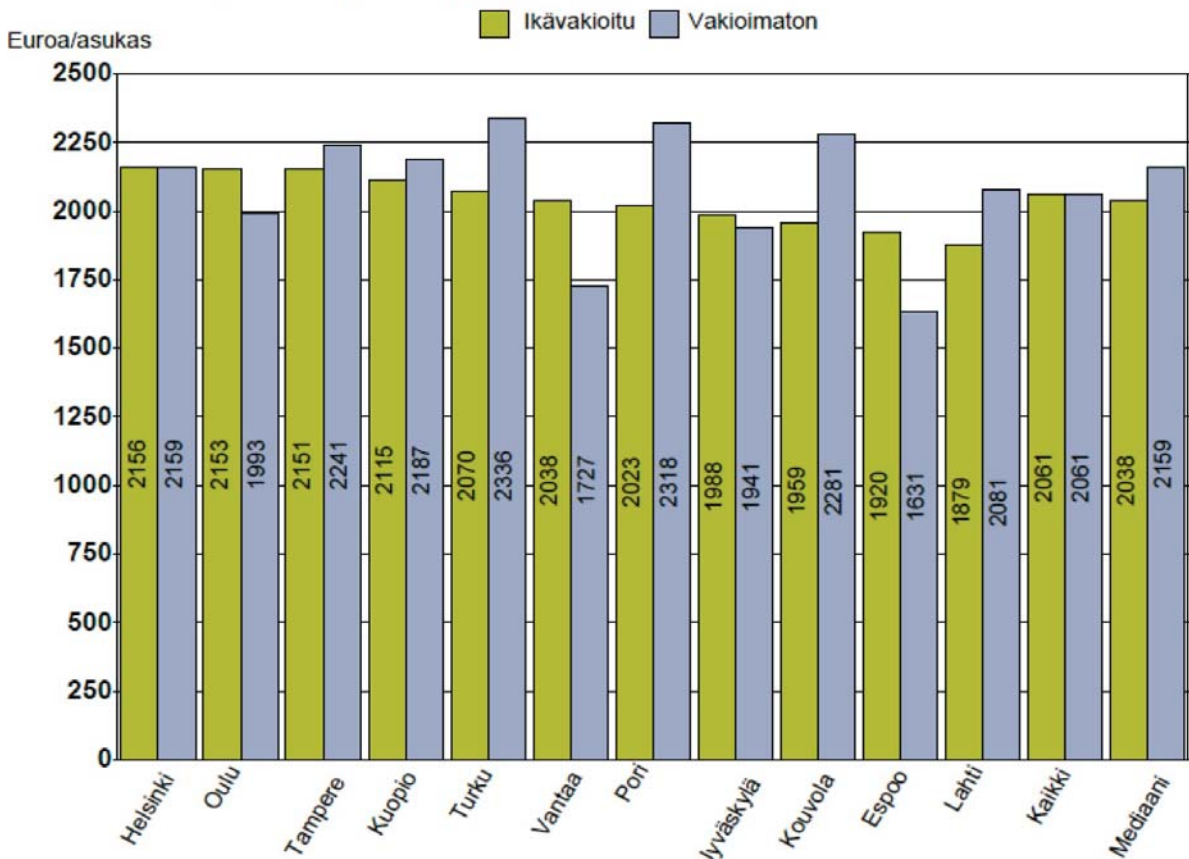
Kuntaliiton selvityksessä todettiin kaupunkien välisten kustannuserojen kaventuneen (Kuntaliitto 2010, 19):

”Vuonna 2010 kustannuksiltaan suurimman ja pienimmän kaupungin välinen ero oli 277 euroa/asukas. Vuonna 2009 kustannuksiltaan suurimman ja pienimmän kaupungin välinen ero oli 326 euroa/asukas, vuonna 2008 291 euroa/asukas. Kustannusindeksi vaihteli vuonna 2010 välillä 1,05 ja 0,91, kun kaikkien vertailussa mukana olleiden kaupunkien yhteinen arvo oli 1. Vuonna 2002 kustannuksiltaan suurimman ja pienimmän kaupungin välinen ero oli 428 euroa/asukas, ja kustannusindeksi vaihteli välillä 1,15 ja 0,85.”

⁶ Ikävakioiduissa poistetaan kuntien ikärakenteen erilaisuuden vaikutus kustannuksiin, koska kustannukset riippuvat suuresti väestön ikärakenteesta. Ikävakiointi kertoo, millä tasolla kustannukset olisivat, jos vertailtavien kuntien ikärakenne olisi sama kuin valitussa vakioväestössä.

Tarvevakioiduissa poistetaan kuntien erilaisen ikärakenteen vaikutuksen lisäksi muita palvelujen tarpeeseen vaikuttavia syitä. Oletuksena tarvevakioiduissa on, että jos tarvevakioiduissa jälkeä kuntien välille jää vielä eroja kustannuksissa, ne johtuvat muusta kuin väestön palvelujen tarpeesta. • Kuntaliiton vertailussa ovat käytössä THL:n laskemat vuoden 2009 tarvekertoimet kuntien terveyden- ja vanhustenhuollon menojen arviointiin (käytetty kerroin on yhdistetty kerroin kunnalliseen terveyden- ja vanhustenhuoltoon kokonaisuudessaan). Ikärakenteen lisäksi kertoimessa otetaan huomioon väestön 1) sukupuolirakenne, 2) sairastavuus (erityiskorvausoi-keudet) ja 3) sosioekonominen asema.

Kuvio 4. Terveydenhuollon kustannukset 2010. Mukana kotipalvelun ja ympärivuorokautisen hoidon kustannuksia sosiaalitoimesta (Suomen Kuntaliitto)

Taulukko 3. Terveydenhuollon ikävakioidut kustannukset euroa/asukas 1997–2010 (Suomen Kuntaliitto 2010)⁷

	Helsinki	Oulu	Tampere	Kuopio	Turku	Vantaa	Pori	Iyväskylä	Espoo	Lahti
1997	1 739	1 781	1 433	1 705	1 471	1 642	1 486	1 637	1 511	1 468
1998	1 722	1 682	1 425	1 644	1 491	1 547	1 514	1 595	1 452	1 454
1999	1 804	1 615	1 436	1 565	1 502	1 570	1 472	1 574	1 469	1 446
2000	1 823	1 602	1 497	1 537	1 537	1 594	1 448	1 629	1 493	1 396
2001	1 942	1 632	1 550	1 543	1 563	1 704	1 480	1 656	1 692	1 460
2002	2 047	1 765	1 645	1 646	1 596	1 757	1 589	1 740	1 700	1 502
2003	2 025	1 818	1 655	1 677	1 665	1 862	1 593	1 742	1 708	1 633
2004	1 980	1 878	1 797	1 790	1 705	1 902	1 708	1 838	1 744	1 664
2005	2 031	1 922	1 865	1 884	1 820	1 908	1 736	1 893	1 774	1 741
2006	2 081	1 957	1 935	1 920	1 859	1 961	1 767	1 818	1 887	1 714
2007	2 080	1 977	1 975	1 996	1 913	1 899	1 802	1 889	1 907	1 738
2008	2 129	2 007	1 917	2 002	1 968	1 971	1 831	1 903	1 947	1 870
2009	2 196	2 096	1 989	2 068	2 028	2 048	1 969	1 869	1 955	1 865
2010	2 156	2 153	2 151	2 115	2 070	2 038	2 023	1 988	1 920	1 879

⁷ Taulukossa vuosien 1997–2010 kustannukset on deflatoitu Tilastokeskuksen terveystoimen julkisten menojen (kunnallistalous) hintaindeksillä.

Taulukko 4. Terveysthuollon ikäryhmittäiset kustannukset (euroa/ikäryhmän asukas) suurissa kaupungeissa vuonna 2010 (Kuntaliitto)

	0-6	7-14	15-49	50-64	65-74	75-84	85+	Yhteensä
Espoo	1 125	932	926	1 489	3 099	7 800	19 817	1 631
Helsinki	1 232	1 331	1 000	1 707	3 655	8 843	20 878	2 159
Jyväskylä	1 246	799	1 029	1 625	3 083	7 777	19 464	1 941
Kuopio	1 441	1 091	1 195	1 760	3 155	7 798	17 956	2 187
Lahti	1 060	1 026	988	1 484	2 886	7 146	18 554	2 081
Oulu	1 175	1 060	1 044	1 838	3 383	8 853	20 666	1 993
Tampere	1 303	937	948	1 868	3 878	9 002	20 160	2 241
Turku	1 202	1 084	1 007	1 579	3 276	8 406	21 410	2 336
Vantaa	1 063	944	991	1 566	3 369	8 133	21 771	1 727
Pori	1 251	963	1 150	1 558	3 035	7 221	19 848	2 318
Kouvola	894	938	1 167	1 549	2 936	7 055	18 476	2 281
Kaikki	1 187	1 058	1 009	1 652	3 368	8 256	20 252	2 061
Mediaani	1 202	963	1 007	1 579	3 155	7 800	19 848	2 159
Min.	894	799	926	1 484	2 886	7 055	17 956	1 631
Max.	1 441	1 331	1 195	1 868	3 878	9 002	21 771	2 336

* Kustannuksissa on mukana kotipalvelun ja ympärivuorokautisen hoidon kustannuksia sosiaalitoimesta

Kuntaliiton selvityksessä tarkasteltiin suurten kaupunkien eri ikäryhmien kustannuksia suhteessa ikäryhmän suuruuteen. Selvityksessä todettiin seuraavaa:

- Korkeimmat keskimääräiset kustannukset (20 252 euroa/ikäryhmän asukas) olivat yli 85-vuotiaiden ikäryhmässä. Ikäryhmän 15–49-vuotiaat kustannukset olivat pienimmät (1 009 euroa/ikäryhmän asukas). Kaikkien ikäryhmien keskimääräiset kustannukset olivat 2 061 euroa vuodessa. Mediaanikustannukset olivat 2 159 euroa.
- Eri ikäryhmistä 0–6-vuotiaiden kustannukset olivat suurimmat Kuopiossa ja 7–14-vuotiaiden kustannukset Helsingissä. 15–49-vuotiaiden kustannukset olivat suurimmat Kuopiossa, 50–84-vuotiaiden Tampereella. Yli 85-vuotiaiden kustannukset olivat suurimmat Vantaalla. 0–6-vuotiaiden kustannukset olivat pienimmät Kouvolassa, 7–14-vuotiaiden Jyväskylässä. 15–49-vuotiaiden kustannukset olivat pienimmät Espoossa. Yli 50-vuotiaiden kustannukset olivat pienimmät Lahdessa.

0–64-vuotiaiden ikäluokissa ovat mukana pelkät terveydenhuollon kustannukset. Lisättyä terveydenhuoltoa (sosiaalitoimen ympärivuorokautinen hoito ja kotipalvelu) on vanhimmilla ikäryhmillä. Eniten sitä on vanhimmalla ikäryhmällä. Sen pelkät terveydenhuollon kustannukset/ikäryhmän asukas olivat 11 308 ja lisätyn terveydenhuollon 20 252 euroa. Ikäryhmässä 75–84 vastaavat luvut olivat 5 824 ja 8 256 euroa sekä 65–74-vuotiailla 2 889 ja 3 368 euroa.

Lasten päivähoito⁸

Kuviossa 5 esitetään päivähoiton nettokustannukset⁹ 0–6-vuotiasta kohti. Päivähoiton ikäryhmään suhteutettuihin kustannuksiin vaikuttavat mm. seuraavat kolme tekijää:

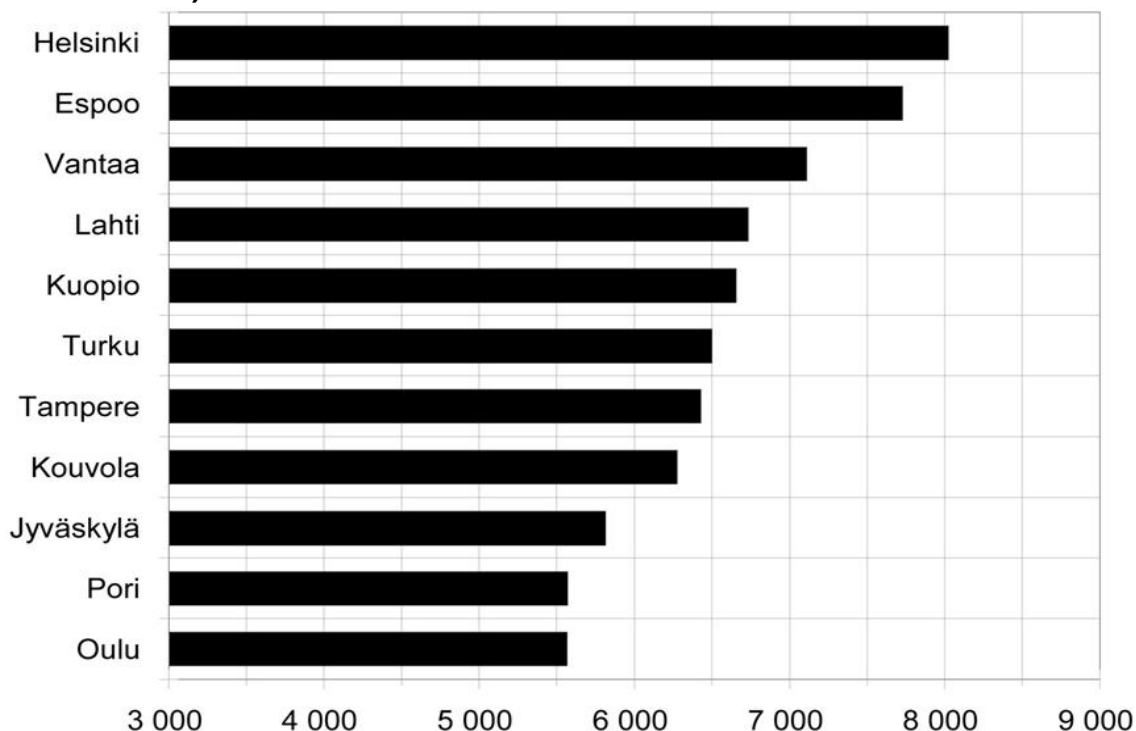
1. Miten suuri osa ikäluokasta on päivähoiton piirissä.
2. Miten lapset sijoittuvat päivähoiton palveluihin.
3. Minkä ikäisiä lapsia on hoidossa, koska pienimpien lasten hoito on kalleinta.

Hoidossa olevien lasten määrään taas vaikuttavat mm.

- kotihoidon kunnallisen tuen lisä
- työllisyystilanne sekä
- päivähoiton käyttötapamuutokset.

Kuviota ei siten voi tulkita lasten päivähoiton toiminnan tehokkuuden ”tulosluetteloksi”, vaikka niin usein tehdään. Suurimmat kustannukset lasten päivähoitossa 0–6-vuotiasta kohti ovat pääkaupunkiseudulla ja pienimmät Porissa ja Oulussa.

Kuvio 5. Lasten päivähoiton nettokustannukset euroa/0–6-vuotias 2010 (Tilastokeskus)

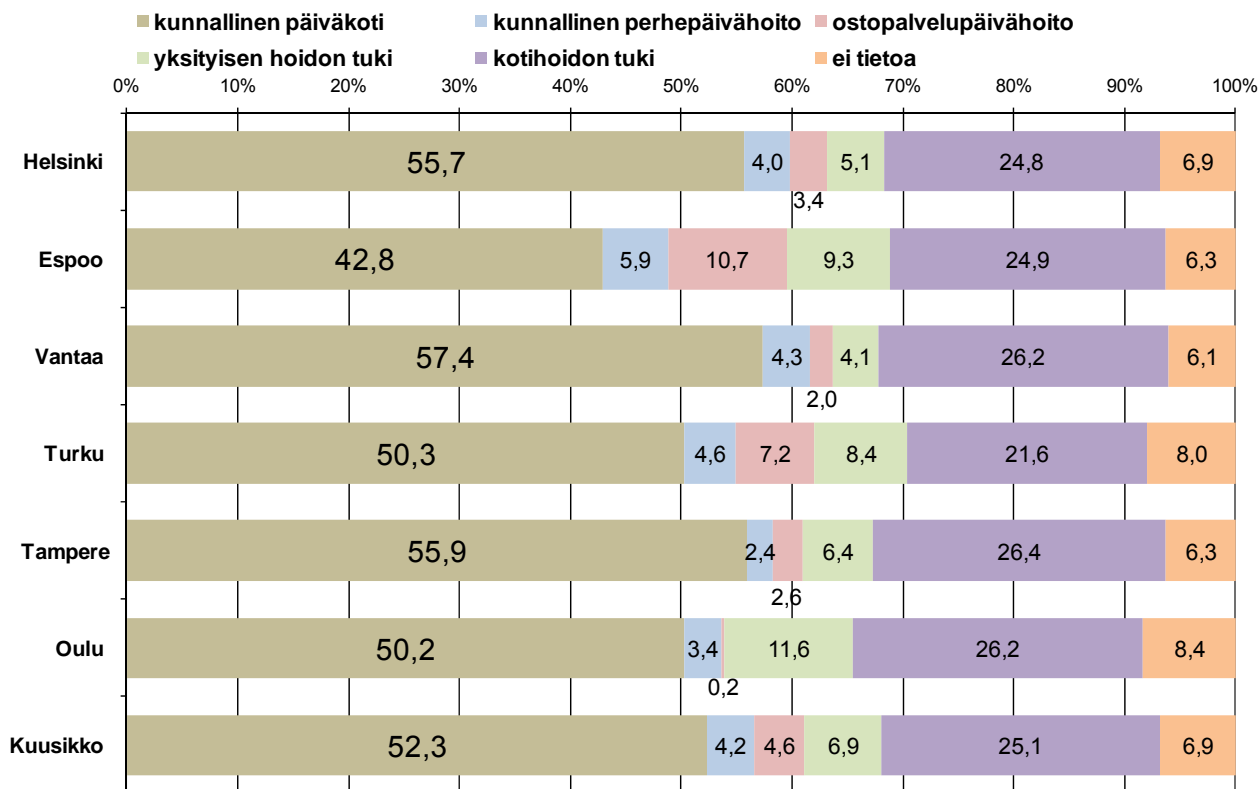

Kuusikon selvityksen mukaan päivähoitoikäisistä lapsista yhä useampi oli kunnallisessa päiväkotihoidossa Espoota lukuun ottamatta. Kunnallisessa perhepäivähoitossa olevien lasten osuus pieneni kaikissa kunnissa. Ostopalvelupäivähoitossa lasten osuus päivähoitoikäisistä kasvoi Espoossa ja Turussa mutta pieneni tai pysyi ennallaan kaikissa muissa kunnissa. Yksityisen hoidon hoidettavien lasten osuus kasvoi muissa kunnissa paitsi Turussa.

⁸ Tarkastelun tekstiosuus perustuu Kuusikon lasten päivähoitoraporttiin.

⁹ Nettokustannuksiin vaikuttaa maksujen suuruus.

Kuvio 6. Päivähoitoikäisten (10 kk–6 v) lasten jakautuminen pienten lasten hoitojärjestelmään joulukuussa 2010 (Kuusikko 4/2011)

Kunnan järjestämä ja tukema sekä kht osuus % päivähoitoikäisistä

Kunnallinen ja kunnan ostama päivähoito, yksityisen hoidon tuki sekä lasten kotihoidon tuki muodostavat päivähoitojen palvelujen kokonaisuuden, josta käytetään myös nimitystä pienten lasten hoitojärjestelmä. Päivähoitojen palvelut kohdistuvat pääosin päivähoitoikäisiin, 10-kuisista 6-vuotiaisiin lapsiin.

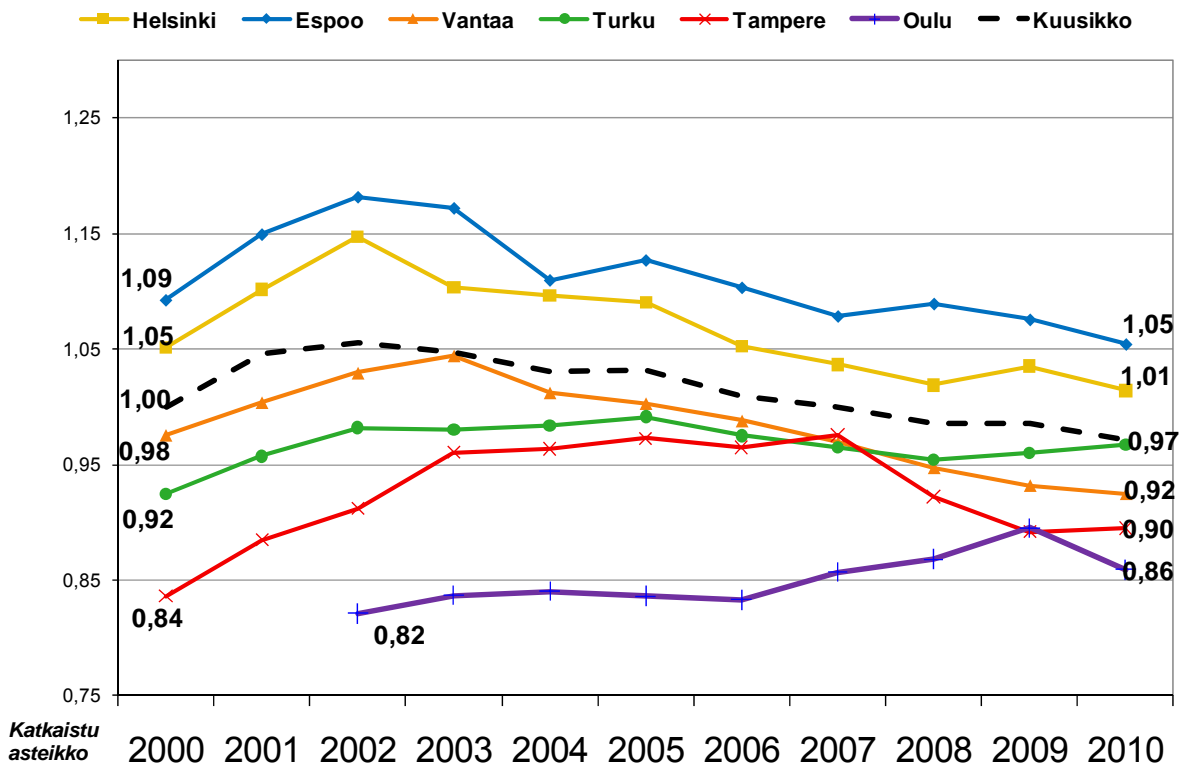
Vuonna 2010 Kuusikon kuntien päivähoitojen¹⁰ palvelujen kokonaiskustannukset olivat 885,2 miljoonaa euroa, mikä oli 2,9 prosenttia enemmän kuin vuonna 2009.

Päivähoitojen palvelukustannukset päivähoitoikäistä kohti olivat Kuusikko-verailussa vuonna 2010 suurimmat Helsingissä (9 042 e) ja toiseksi suurimmat Espoossa (8 864 e). Kustannukset esitetään taulukossa 5.

¹⁰ Suomen kuuden suurimman kaupungin lasten päivähoitojen palvelujen ja kustannusten vertailu 2010. Lasten päivähoito Kuusikko-työryhmä, Lasten päivähoito, Jaana Heinonen 29.8. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 4/2011 Julkaisu on luettavissa osoitteessa:

<http://www.kuusikkokunnat.fi/?id=E9A6153C-BA174605BD29-0132C02A4A48>

Kuvio 7. Kunnallisen päiväkotihoidon deflatoitujen vuosikustannusten kehitys laskennallista lasta kohden vuosina 2000–2010 suhteutettuna Viisikon aritmeettiseen keskiarvoon vuonna 2000 = 1 (Kuusikko 4/2011)

Kuusikon kuntien väliset erot kunnallisen päiväkotihoidon deflatoiduissa kustannuksissa laskennallista lasta kohden ovat tasoittuneet 2000-luvun aikana. Jos tarkastellaan pelkästään kunnallista päiväkotihoidoa laskennallista¹¹ lasta kohti (taulukko 6), suurin kustannus oli Espoossa (10 255 e) ja toiseksi suurin Helsingissä (9 862 e).

Taulukkoon 5 on koottu Kuusikon kuntien päivähoitoon palvelujen lapsikohtaisten kustannusten eroja osittain selittäviä tekijöitä. Kustannusten koonnin tarkentaminen etenkin henkilöstösivukulujen osalta toi esiin eläkemaksujen erot ja niiden vaikutuksen kunnallisen päivähoitoon kustannuksiin. Kunnallisten päiväkotien henkilöstön eläkemaksut suhteutettuna palkkakustannuksiin olivat Helsingissä 28,7 %, Espoossa 20,5 %, Vantaalla 22,6 %, Turussa 24,5 %, Tampereella 26 % ja Oulussa 23,8 %.

¹¹ Kunnallisen päiväkotihoidon vertailussa on käytetty ns. laskennallista lasten määrää, jossa otetaan huomioon päivähoitoasetuksen määrittelemä eri-ikäisten ja eri ajan päivähoitossa olevien lasten määrä. Laskennalliset lasten määrät saadaan muuttamalla päiväkotihoidossa olevat lapset päivähoitoasetuksen määrittelemien suhdelukujen avulla 3 vuotta täyttäneiksi kokopäivähoitossa oleviksi ja ottamalla erityistä hoitoa ja kasvatusta tarvitsevat lapset erikseen huomioon. Laskennallisten lasten määrä saadaan seuraavasti:

A = 0–2-vuotiaat kokopäivähoitossa olevat lapset, kerroin 7/4 = 1,75.

B = 0–2-vuotiaat osapäivähoitossa olevat lapset, kerroin 7/4 = 1,75.

C = 3 vuotta täyttäneet kokopäivähoitossa olevat lapset, kerroin = 1.

D = 3 vuotta täyttäneet osapäivähoitossa olevat lapset, kerroin 7/13 = 0,54.

E = Erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä.

$x = 1,75 * A + 1,75 * B + C + 0,54 * D + E$.

Taulukko 5. Kuusikon kuntien päivähoiton palvelujen lapsikohtaisten kustannusten eroja selittäviä tekijöitä (Kuusikko 4/2011)

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu
Päivähoiton palvelut €asukasta kohden	531 €	759 €	668 €	442 €	459 €	528 €
Päivähoitoikäisten osuus (%) väestöstä	5,9%	8,6%	8,0%	5,6%	5,9%	7,7%
Päivähoiton palvelut päivähoitoikäistä kohden	9 042 €	8 864 €	8 363 €	7 938 €	7 721 €	6 822 €
Kunnan järjestämässä ja tukemassa päivähoitossa sekä kotihoidon tuella olevien osuus päivähoitoikäisistä	93,3 %	93,9 %	94,1 %	92,1 %	94,0 %	91,8 %
Päivähoitossa olevien alle 3-vuotiaiden lasten %-osuus vastaavasta ikäluokasta	37,8 %	40,9 %	39,3 %	43,9 %	38,7 %	43,8 %
Kotihoidon tuen kunnallinen lisä	alle 3v perheen nuorimmalle	alle 3v perheen nuorimmalle	alle 2 v perheen nuorimmalle	ei makseta	alle 3v perheen nuorimmalle	alle 1v6kk perheen nuorimmalle
Päivähoitossa olevien 3 - 6-vuotiaiden lasten %-osuus vastaavasta ikäluokasta	87,2%	84,3%	84,3%	86,8%	85,2%	79,1%
Kunnallinen päiväkotihoidon laskennallista lasta kohden	9 862 €	10 255 €	8 995 €	9 407 €	8 706 €	8 357 €
Kunnallisen päiväkotihoidon kustannukset tosiasiallista läsnäolopäivää kohden	68 €	73 €	64 €	70 €	63 €	64 €
Lapsia/lapsiryhmää avustavaa henkilöstöä suhteessa hoito- ja kasvatushenkilöstöön	5%	10%	10%	6%	6%	3%
Avustavan henkilöstön osuus kustannuksista	192 €	127 €	143 €	207 €	157 €	85 €
Varahenkilöstön osuus kustannuksista	63 €	162 €	38 €	0 €	57 €	76 €
Tilakustannusten osuus kustannuksista	1 547 €	1 625 €	1 157 €	1 206 €	1 106 €	1 425 €
Eläkemaksujen osuus henkilöstökuluista	1 516 €	1 045 €	936 €	1 324 €	1 195 €	1 019 €
Päivähoito kilpailuttaa itse osan tukipalveluista	ei	ei	ei	ei	ei	kyllä
Kunnallinen perhepäivähoito lasta kohden	12 422 €	12 861 €	11 753 €	9 710 €	9 109 €	10 644 €
Varahenkilöstöä	on	on	on	on	ei	on
Ryhmäperhepäivähoiton osuus kunnallisesta perhepäivähoidosta	44,1%	65,7%	40,2%		22,0%	15,9%
Ryhmäperhepäivähoiton tilakustannukset lasta kohden	1 483 €	1 373 €	1 731 €		644 €	1 753 €
Yksityisen hoidon tuki lasta kohden	5 217 €	5 717 €	5 133 €	5 842 €	4 483 €	5 265 €
Kunnallisen lisän osuus	3 233 €	3 781 €	3 170 €	3 795 €	2 634 €	3 472 €
Alle 3-vuotiaiden lasten osuus yksityisen hoidon tuella olevista lapsista	21,3%	20,6%	29,5%	36,4%	32,3%	28,8%
Kotihoidon tuki lasta kohden	5 886 €	4 860 €	4 637 €	3 880 €	4 996 €	3 672 €
Kunnallisen lisän osuus	2 114 €	1 546 €	1 242 €	0 €	1 339 €	494 €
Ikäryhmään 3-6-vuotiaat kuuluvien lasten osuus kotihoidon tuella olevista lapsista	14,9%	24,2%	23,9%	18,9%	20,2%	27,9%

Taulukossa 6 on eritelty Kuusikko-kaupunkien päiväkotihoidon kustannuksia laskennallista lasta kohden. Henkilöstökustannuksista eriteltiin varahenkilöstön ja avustavan henkilöstön kustannukset sekä vuokratyön käyttö ja henkilöstösivukulut.

Tilakustannuksista suurin osa on sisäisiä vuokria kunnan toimitiloja hallinnoivalle yksikölle. Kuusikko-kaupunkien huoneistomenot olivat suurimmat Espoossa ja pienimmät Tampereella. Ateriapalvelujen kustannukset lasta kohden olivat suurimmat Espoossa ja pienimmät Helsingissä, jossa ateriapalvelut siirrettiin tarkasteluvuonna liikelaitos Palmialle.

Taulukko 6. Kunnallisen päiväkotihoidon vuosikustannukset laskennallista lasta¹² kohden vuonna 2010 (Kuusikko 4/2011)

	Helsinki	Espoo	Vantaa	Turku	Tampere	Oulu
Euroa / laskennallinen lapsi	9 862	10 255	8 995	9 407	8 706	8 357
Henkilöstökustannukset, josta	7 334	6 859	6 226	7 076	6 065	5 604
varahenkilöstön kustannukset	63	162	38	0	57	76
lapsia /lapsiryhmää avustavan henkilöstön kustannukset	192	127	143	207	157	85
vuokratyön käyttö	192	254	486	0	0	0,4
henkilöstösivukulut, josta	1 832	1 506	1 180	1 647	1 554	1 277
KUEL-maksut	1 516	1 045	936	1 324	1 195	1 019
Tilakustannukset	1 547	1 625	1 157	1 206	1 106	1 425
Tukipalvelujen kustannukset, josta	612	1 484	1 490	778	1 329	897
ateriapalvelut	517	1 229	1 053	778	1 021	680
siivous- ja laitoshuollon palvelut	95	255	436	0	308	217
Muut kustannukset	369	287	122	348	206	430

Kuusikko-kaupunkien vanhuspalvelut

Tilastokeskuksen tilastoissa vanhuksiin liittyvät palvelut jakautuvat moneen tehtäväluokkaan. Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa on perusterveydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa. Sosiaalitoimessa vanhuksille kohdistettuja palveluja on vanhusten laitoshuollossa, kotipalveluissa sekä muissa vanhusten ja vammaisten palveluissa. Yksittäisten sektoreiden vertailu ei ole perusteltua, koska niiden sisältö vaihtelee kunnittain.

Suoraan tilastosta ei siis saa vanhusten palvelujen kustannuksia. Kuusikko-kaupungit ovat tarkastelleet vanhuksille tarjottujen palveluiden kustannuksia ja kustannusten kehitystä¹³. Raportin tiivistelmässä todetaan näin:

– Vuonna 2010 koko Kuusikon väestöstä 14,4 prosenttia eli 225 674 henkilöä oli täyttänyt 65 vuotta. Heistä 75 vuotta täyttäneitä oli 100 038 henkilöä (6,4 prosenttia väestöstä) ja 85 vuotta täyttäneitä 26 820 henkilöä (1,7 prosenttia). Kuntia verrattaessa Espoon, Vantaan ja Oulun ikärakenteet ovat nuoria suhteessa muihin Kuusikko- kuntiin. Ikääntyneiden osuudet väestöstä ovat suurimmat Tampereella ja Turussa.

– Palvelujen piirissä 65 vuotta täyttäneistä oli 14,4 prosenttia eli 32 609 henkilöä. Ilman lyhytaikaisia terveydenhuollon palveluja – terveyskeskussairaaloiden ja erikoissairaanhoidon lyhytaikaista vuodeosastohoitoa – osuus laskee 13,2 prosenttiin. Tämä on 29 723 henkilöä. Avopalvelujen eli säännöllisen kotihoidon, omaishoidon tuen ja keskiraskaan palveluasumisen asiakkaita oli 8,0 prosenttia 65 vuotta täyttäneistä. Ympäri vuorokautisten palvelujen eli tehostetun palveluasumisen, vanhainkotien ja terveyskeskussairaaloiden pitkäaikaishoidon piirissä oli 5,2 prosenttia.

¹² Laskennallinen lapsi, ks. lasten päivähoitoon määritelmät ja perusteet vuoden 2010 tietojen keruulle. Lasten määrä on vuosien 2009 ja 2010 joulukuun keskiarvo.

¹³ Kuuden suurimman kaupungin vanhusten sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannusten vertailu 2010. Kuusikko-työryhmä, Vanhuspalvelut. Aura Pasila 19.9.2011. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 6/2011. <http://www.kuusikkokunnat.fi/?id=56698A57-D12043A0A0C0-CC6CDF3AFE23>

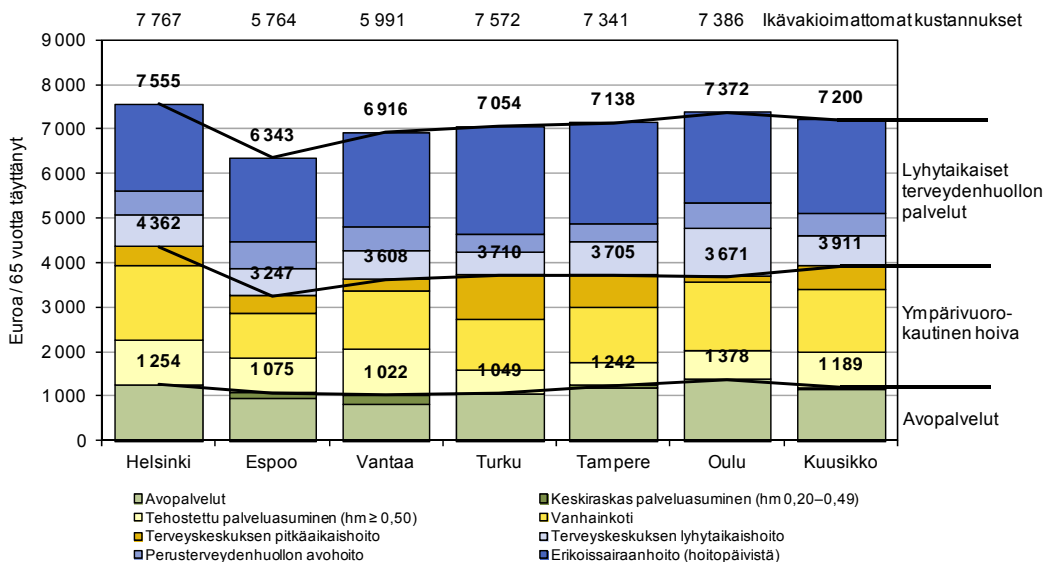
– Sosiaali- ja terveyspalvelujen piirissä olevien 75 vuotta täyttäneiden osuus Kuusikko-kunnissa oli vuoden 2010 lopulla 26,9 prosenttia. Yli 75-vuotiaiden palvelujen piirissä olevien osuus oli lähes kaksinkertainen kaikkiin 65 vuotta täyttäneisiin verrattuna. Lukumäärällisesti palvelujen piirissä oli yhteensä 26 931 henkilöä. Avopalvelujen piirissä oli 14 740 henkilöä ja ympärivuorokautisten palvelujen piirissä 12 191 henkilöä. Ikävakioitu kokonaisuus oli suurin Oulussa ja pienin Espoossa.

– Kuusikko-kunnissa 85 vuotta täyttäneiden osuus väestöstä oli vuonna 2010 keskimäärin 1,7 prosenttia. Vaikka 85 vuotta täyttäneiden osuus kaikista 65 vuotta täyttäneistä on edelleen pieni (11,9 prosenttia), 85 vuotta täyttäneiden määrä sekä väestöosuus ovat kasvaneet nopeasti. Noin joka toinen oli sosiaali- ja terveyspalvelujen piirissä poikkileikkaushetkellä.

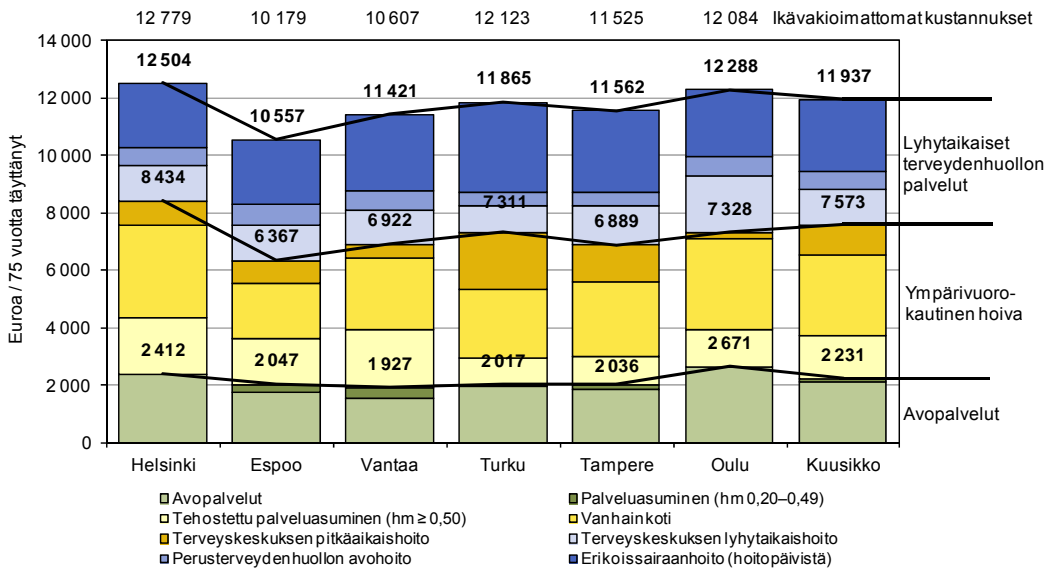
Väestön ikääntyessä palvelujen piirissä olevien määrä ja osuus ikäryhmästä kasvavat, mistä seuraa tarvittavien palvelujen painopisteen muutos. Vanhimma ikäryhmästä, 85 vuotta täyttäneistä, jo yli puolet oli säännöllisten palvelujen piirissä, kun nuorimman ikäryhmän edustajista (65–74-vuotiaat) vain 5 prosenttia sai säännöllisiä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja.

Suurin osa yli 65-vuotiaiden ikävakioiduista kustannuksista syntyy lyhytaikaisista terveydenhuollon palveluista. Avopalvelujen osuus on pienin. Avopalveluista muodostuu kustannuksia 1 189 euroa, ympärivuorokautisesta hoivasta 2 722 euroa ja lyhytaikaisista terveydenhuollon palveluista 3 290 euroa. Korkeimmat kustannukset löytyvät Helsingistä, vaikka palvelujen peittävyys oli siellä pienempi kuin Oulussa.

Kuvio 8. 65 vuotta täyttäneiden sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset vastaavanikäistä asukasta kohti 2010 (Kuusikko 6/2011)

Kuvio 9. 75 vuotta täyttäneiden sosiaali- ja terveystalvelujen kustannukset vastaavanikäistä asukasta kohti 2010 (Kuusikko 6/2011)

75 vuotta täyttäneiden asukaskohtaiset kustannukset jakautuivat seuraavasti: avopalvelut 2 231 euroa, ympärivuorokautinen hoiva 5 342 euroa ja lyhytaikaiset terveydenhuollon palvelut 4 364 euroa. Kustannusten painopiste on 75 vuotta täyttäneillä ympärivuorokautisessa hoidossa ja hoivassa, kun 65 vuotta täyttäneillä suurimmat kustannukset syntyivät lyhytaikaisista terveydenhuollon palveluista.

Terveyden- ja vanhustenhuollon tarvekioidut menot 2009¹⁴ (THL)

Palveluiden kustannusten vertailuun liittyvien ongelmien takia tässä esitetään myös Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) laskemat kunnittaiset tarvekioidut menot vuodelta 2009. Sillä ole oleellista merkitystä, että tiedot ovat vuotta vanhempia kuin muut tässä yhteenvedossa esitetyt luvut, koska muutokset ovat hyvin hitaita.

Aineistoon on laskettu jokaiselle kunnalle tutkimukseen perustuva asukaskohtainen palvelutarvekerroin, jonka avulla voidaan arvioida, miten asukkaiden palvelutarpeet asettuvat suhteessa maan keskitasoon ja muihin alueisiin. Kun kunnan palveluihin käyttämät rahat (nettomenot) suhteutetaan asukkaiden palvelutarpeisiin, saadaan tietoa siitä, miten menot asettuvat suhteessa maan keskitasoon ja muihin kuntiin.

¹⁴ Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL 11.2.2011

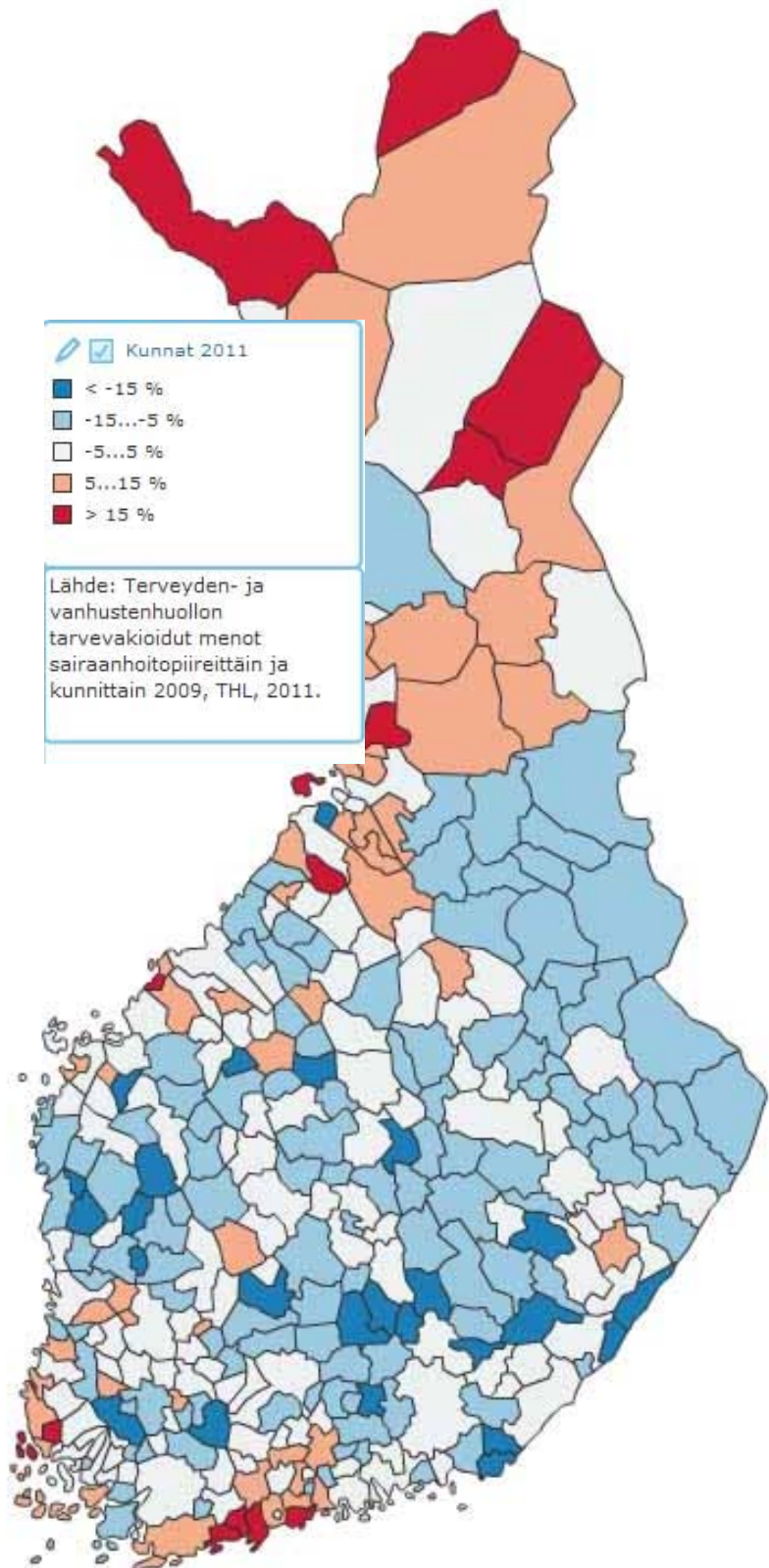
Kuvio 10. Tarvevakioidut menot, ero (prosenttia) maan keskiarvoon 2009 (THL)

THL:n tiedotteessa (13.2.2011) todettiin seuraavasti:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL on tehnyt vuosittain kuntien kustantamien terveys- ja vanhuspalvelujen menoverailua, jossa on huomioitu kuntalaisten palvelujen tarpeeseen vaikuttavat tekijät, kuten ikärakenne ja sairastavuus. Suhteuttamalla kuntien palveluihin käyttämät rahat kuntalaisten tarpeisiin kuntien satsauksia pystytään vertaamaan keskenään ja koko maan tasoon. Suurista kaupungeista ylivoimaisesti kallein on Helsinki (+16 % yli asukaskohtaisen keskiarvon) ja sitten Vaasa (+11 %), Vantaa (+8 %) ja Espoo (+6 %).

”Jos Helsinki, Espoo ja Vantaa pääsisivät terveysmenoissaan lähemmäs maan keskitasoa, voitaisiin säästää paljon rahaa, teoreettisesti jopa yli 200 miljoonaa euroa”, arvioi tutkija Timo Hujanen THL:stä. Syitä alueen kalleudelle on kuitenkin useita, eikä niitä poisteta päivässä. ”Koko maan kannalta olisi kuitenkin tärkeää, jos pääkaupunkiseudun terveyden- ja vanhustenhuolto olisi trimmattu parhaaseen mahdolliseen kuntoon.”

Kuntien väliset erot ovat edellisiin vuosiin verrattuna edelleen suuret, mikä viittaa kuntien asukkaiden epätasa-arvoon palvelujen käytössä. Tarpeisiin suhteutetut menot ylittyvät 47 kunnassa vähintään 5–15 % (kartassa oranssi) ja 14 kunnassa peräti yli 15 % (punainen). Asteikon toisessa päässä 109 kunnassa käytetään rahaa 5–15 % vähemmän kuin keskimäärin (keskivaalea sininen) ja jopa 25 kunnassa yli 15 %

keskimääräistä vähemmän (tumma sininen). Reilu kolmannes eli 118 kuntaa on 5 % keskiarvon molemmin puolin (vaalein sininen). Jo 3–5 %:n poikkeamat maan keskiarvosta pitäisi selvittää. Jos kunta on runsaasti alle maan keskiarvon, syynä voi olla pula rahasta tai henkilöstöstä kuten lääkäreistä.

Jos menot ovat keskiarvoa suuremmat, kunnan talous saattaa olla vahva eikä palveluita järjestetä välttämättä tehokkaasti. Suurten menojen syynä voi olla muun muassa rakenteellisia tehostumuksia, joita naapurikunnilla ei ole.

”Pienet terveystenot eivät vielä kerro, ovatko palvelut kustannus-vaikuttavia ja helposti saatavilla. Oleellista on arvioida, mitä rahoilla on saatu aikaan ja ovatko kunnan asukkaat tyytyväisiä”, korostaa tutkimusprofessori Unto Häkkinen THL:stä.

Taulukko 7 osoittaa tarpeen vaikutuksen menoihin. Espoon ja Vantaan tilastosta poimitut menot ovat selvästi alle maan keskiarvon, mutta suhteutettuna tarpeeseen ne ylittävät maan keskiarvon. Pääkaupunkiseudun kaupunkien ohella Tampere ylittää maan keskiarvon.

Taulukko 7. Terveysten- ja vanhustenhuollon tarvevakioidut menot 2009¹⁵

Järjestys	Kunta	Nettomenot		Tarvevakioidut menot	
		Euroa/asukas	Koko maa=100	Koko maa=1,00	Koko maa=100
305	Helsinki	2 025	104	0,90	116
263	Espoo	1 496	77	0,72	106
232	Tampere	1 914	98	0,95	103
273	Vantaa	1 612	83	0,77	108
174	Turku	1 949	100	1,02	98
166	Oulu	1 731	89	0,91	98
171	Jyväskylä	1 761	90	0,92	98
59	Lahti	1 810	93	1,04	89
182	Kuopio	1 965	101	1,02	99
140	Kouvola	2 036	104	1,08	96
191	Pori	2 048	105	1,06	99

Taulukossa 8 on 10 kuntaa, joissa tarvevakioidut menot ovat pienimmät. Lisäksi luetellaan 10 kuntaa, joissa tarvekerroin on pienin. Vaikka niiden nettomenot ovat koko maan keskiarvoa pienemmät, ovat niiden tarpeeseen suhteutetut menot keskiarvoa suuremmat yhtä kuntaa lukuun ottamatta.

¹⁵ Kuntien menot ovat nettokustannuksia, jotka lasketaan vähentämällä käyttökustannuksista (sis. toimintamenot, poistot ja arvonalentumiset sekä vyörytyserät) käyttötuotot (toimintatulot ja vyörytyserät). Menot eivät sisällä asiakasmaksuja. Terveystenhuollon menoihin sisältyvät perusterveydenhuollon (ml. hammashuollon) ja erikoissairaanhoidon nettomenot. Vanhustenhuollon menoja ovat vanhusten laitoshoidon (vanhainkotihoidon) ja 65 vuotta täyttäneiden kotihoidon ympärivuorokautinen hoito.

Taulukko 8. Pienimpien tarvevakioitujen menojen ja pienimpien tarvekertoimien kunnat 2009 (THL)

Järjestys	Kunta	Nettomenot		Tarvevakioidut menot	
		Euroa/asukas	Koko maa=100	Koko maa=1,00	Koko maa=100
Pienimmät tarvevakioidut menot					
1	Karvia	1967	101	1,33	76
2	Sysmä	2136	109	1,43	76
3	Lumijoki	1409	72	0,94	77
4	Kivijärvi	2106	108	1,39	78
5	Suomenniemi	2226	114	1,46	78
6	Rautjärvi	2113	108	1,39	78
7	Pertunmaa	2185	112	1,40	80
8	Vimpeli	1975	101	1,26	81
9	Karjajoki	2227	114	1,41	81
10	Pöytyä	1847	95	1,15	82
Pieni tarvekerroin					
1	Kirkkonummi	1607	82	0,70	117
2	Oulunsalo	1391	71	0,71	101
3	Kiiminki	1495	77	0,71	108
4	Espoo	1496	77	0,72	106
5	Kempele	1439	74	0,73	101
6	Liminka	1509	77	0,73	106
7	Nurmijärvi	1506	77	0,74	104
8	Tuusula	1571	80	0,76	107
9	Siuntio	1715	88	0,76	115
10	Pornainen	1407	72	0,76	94

Toimeentulotuki¹⁶

Vuoden 2010 toimeentulotuen kehitystä Kuusikko-kunnissa kuvaa tukea saaneiden kotitalouksien määrän ja kustannusten kasvu, joka kuitenkin hidastui vuodesta 2009. Uusien toimeentulotuen saajien määrä lisääntyi, mutta myös pitkään toimeentulotukea saaneiden määrä kasvoi. Työttömien määrä kääntyi laskuun, mutta pitkäaikaistyöttömyys lisääntyi.

Toimeentulotukea saaneiden kotitalouksien määrä lisääntyi Kuusikko-kaupungeissa 3 % vuonna 2010, kun vuonna 2009 kasvua oli 13 %. Kuusikko-kunnissa oli 90 075 toimeentu-

¹⁶ Kuuden suurimman kaupungin toimeentulotuki vuonna 2010. Kuusikko-työryhmä. Pekka Borg. 27.6.2011. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja, Osanumero 3/2011.

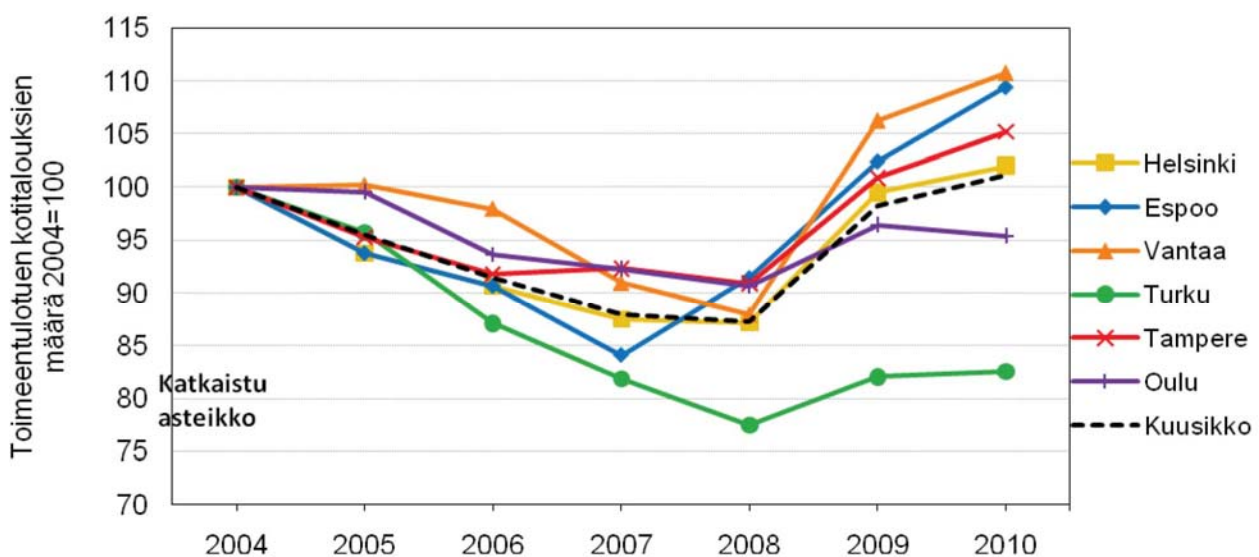
lotukea saanutta kotitaloutta, joissa oli 135 918 henkilöä. Tuensaajien määrä kasvoi kaikissa muissa kunnissa paitsi Oulussa. Pidemmällä seurantajaksolla Oulun ohella Turussa asiakasmäärä oli vuonna 2010 pienempi kuin vuonna 2004. Kuusikko-kuntien asukkaista 8,8 % sai toimeentulotukea vähintään kerran vuonna 2010. Ainoastaan Oulussa tukea saaneiden väestöosuus supistui vuonna 2010.

Kuusikko-kunnissa 74 % toimeentulotuen saajista oli yksinäisiä. Yksinhuoltajia oli 12 % Kuusikon tuensaajista, mutta suhteessa väestömäärään yksinhuoltajia on enemmän toimeentulotuen saajana kuin muita perhetyppejä. Lapsilla oli selvästi suurempi riski joutua toimeentulotuen tarpeeseen kuin aikuisväestöllä. Kuusikko-kunnissa lapsiväestöstä oli vuonna 2010 toimeentulotukea saaneessa kotitaloudessa 12,1 %, kun 18 vuotta täyttäneistä väestöstä osuus oli 8,7 %. Kuusikko-vertailuissa painopisteenä olivat nuoret. Alle 25-vuotiaiden osuus toimeentulotuen saajista kasvoi kaikissa Kuusikko-kunnissa. Myönteisenä kehityksenä oli nuorisotyöttömyyden kääntyminen laskuun vuonna 2010, mutta siitä huolimatta uusien nuorten toimeentulotuen saajien määrä kasvoi.

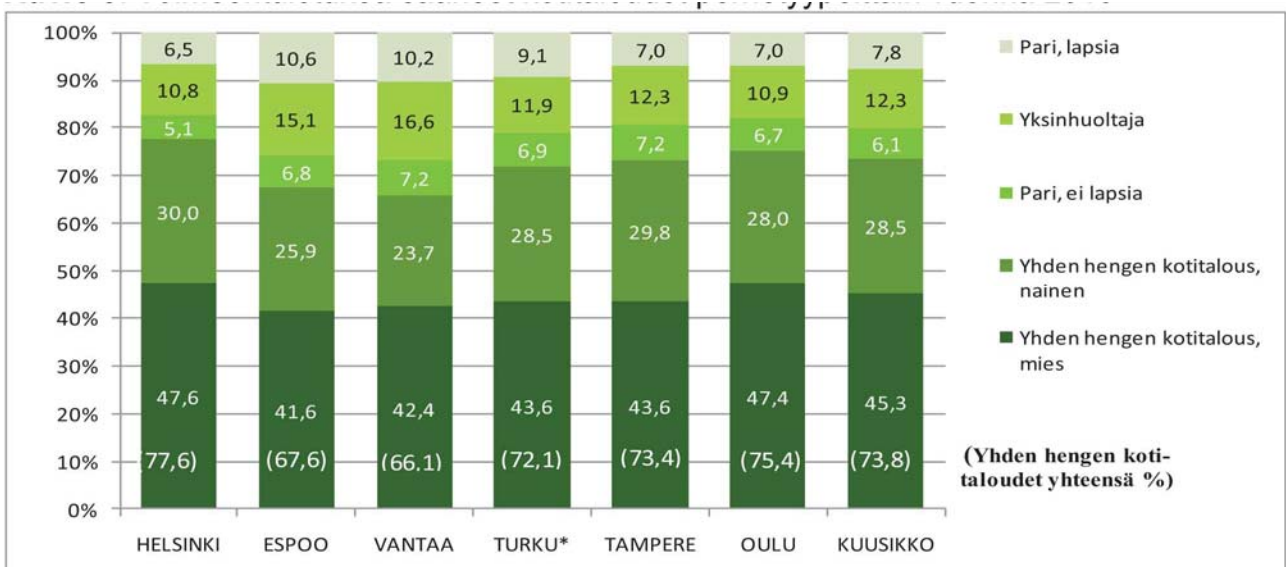
Kustannusten kannalta oleellinen muutos vuonna 2010 oli toimeentulotuen tarpeen keston piteneminen. Kuusikko-kunnissa korkeintaan 3 kuukautta vuodessa toimeentulotukea saaneiden osuus pieneni keskimäärin 3 prosenttiyksiköllä ja 10–12 kuukautena vuodessa tukea saaneiden osuus kasvoi saman verran.

Vuonna 2010 toimeentulotukimenot kasvoivat Kuusikko-kunnissa 6 % 269,7 miljoonaan euroon ja Kuusikon osuus koko maan toimeentulotukimenoista nousi 42,7 %:iin. Toimeentulotuen vuosikustannuksissa kotitaloutta ja henkilöä kohti Kuusikko jakautuu selvästi kahteen ryhmään, pääkaupunkiseutuun ja muihin kuntiin. Pääkaupunkiseudulla kustannukset kotitaloutta kohti vuonna 2010 olivat 3 300–3 600 euroa ja muussa Kuusikossa 2 200–2 400 euroa.

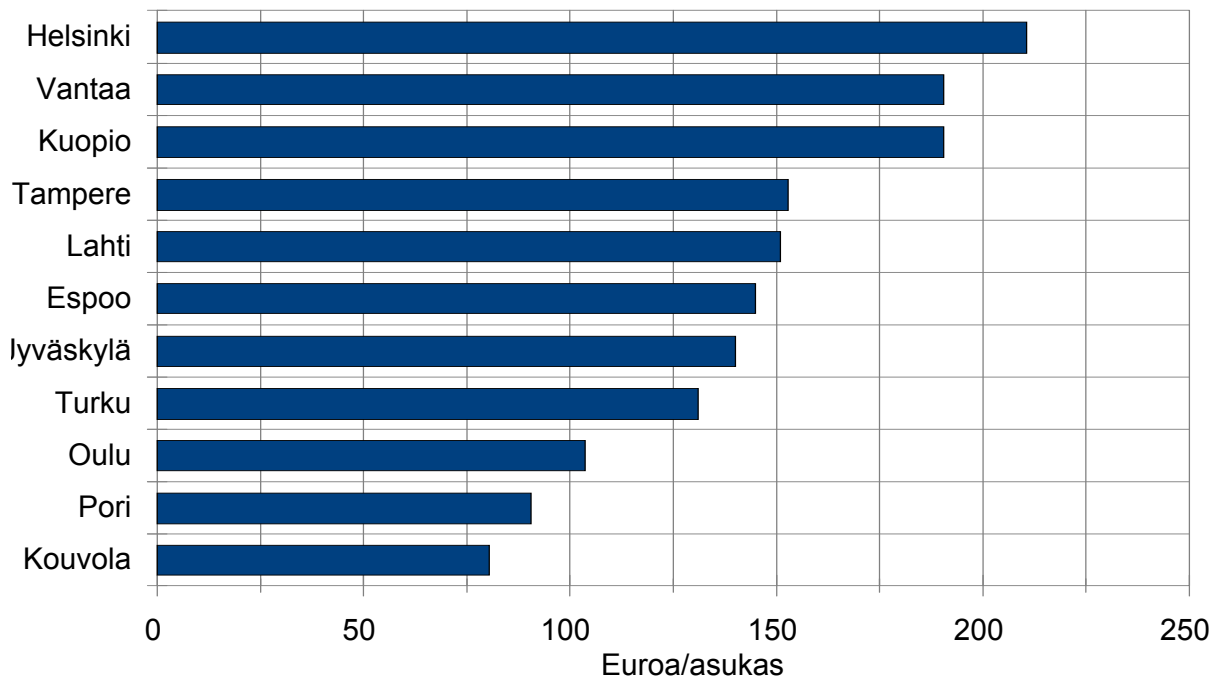
Kuvio 11. Toimeentulotuen kotitalouksien määrän muutos 2004–2010, 2004 = 100 (Kuusikko 3/2011)

Kuvio12. Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypeittäin Kuusikko-kunnissa vuonna 2010 (Kuusikko 3/2011)

Kuvio 13. Toimentulotukimenot euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)

3 Opetustoimi

Opetustoimen nettokustannukset euroa/asukas

Kuntien opetustoimen yhteenlaskettujen kustannusten (euroa/asukas) vertailu ei ole perusteltua, koska opetustoimen valtionosuusjärjestelmän muuttuessa vuonna 1997 valtionosuudet kohdistettiin suoraan palvelujen tuottajille. Tämän johdosta merkittävä osa opetustoimen valtionosuuksista siirtyi pois peruskunnilta kuntayhtymille ja yksityisille palvelujen tuottajille. Samalla siirtyivät myös näiden toimintojen kustannukset.

Opetustoimen kokonaiskustannusten vertailu kertooakin enemmän toiminnan organisoitavasta kuin kustannustasosta. Kaupunkien välillä on eroja ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulun organisoinnissa. Vain Turulla ja Porilla on ammattikorkeakoulun kustannuksia.

Ammatillisen koulutuksen erilainen organisointi vaikuttaa myös kuntien valtionosuuksiin. Kun kuntia listataan valtionosuus euroa/asukas mukaiseen järjestykseen, on Porilla luonnollisesti muita enemmän valtionosuuksia. Sillä on myös sellaisia kustannuksia, joita muilla ei ole¹⁷.

Taulukko 9. Opetustoimen nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)

	Esiopetus 303	Perus- opetus 305	Lukio 310	Amm. koulutus 315	Ammatti- korkea 320	Kansalais- opistot 325	Muut toimin- not	Opetus- toimi 303 - 345
Helsinki	41	719	109	152	4	25	0	1 050
Espoo	78	959	156		3	21	17	1 234
Tampere	43	605	109	209	2	11	5	984
Vantaa	75	776	114	148	4	12	19	1 148
Turku	37	633	128	244	326	12	10	1 390
Oulu	59	726	158	10		10	17	980
Jyväskylä	66	742	71			19	11	909
Lahti	43	667	107	1		24	37	879
Kuopio	55	732	152			28	1	968
Kouvola	48	777	117	278		20	9	1 249
Pori	52	600	107	90	418	13	41	1 321
Koko maa	58	790	114	56	26	24	14	1 082

Jyväskylässä lukiot olivat vuonna 2010 kaupungin toimintaa vain puoli vuotta.

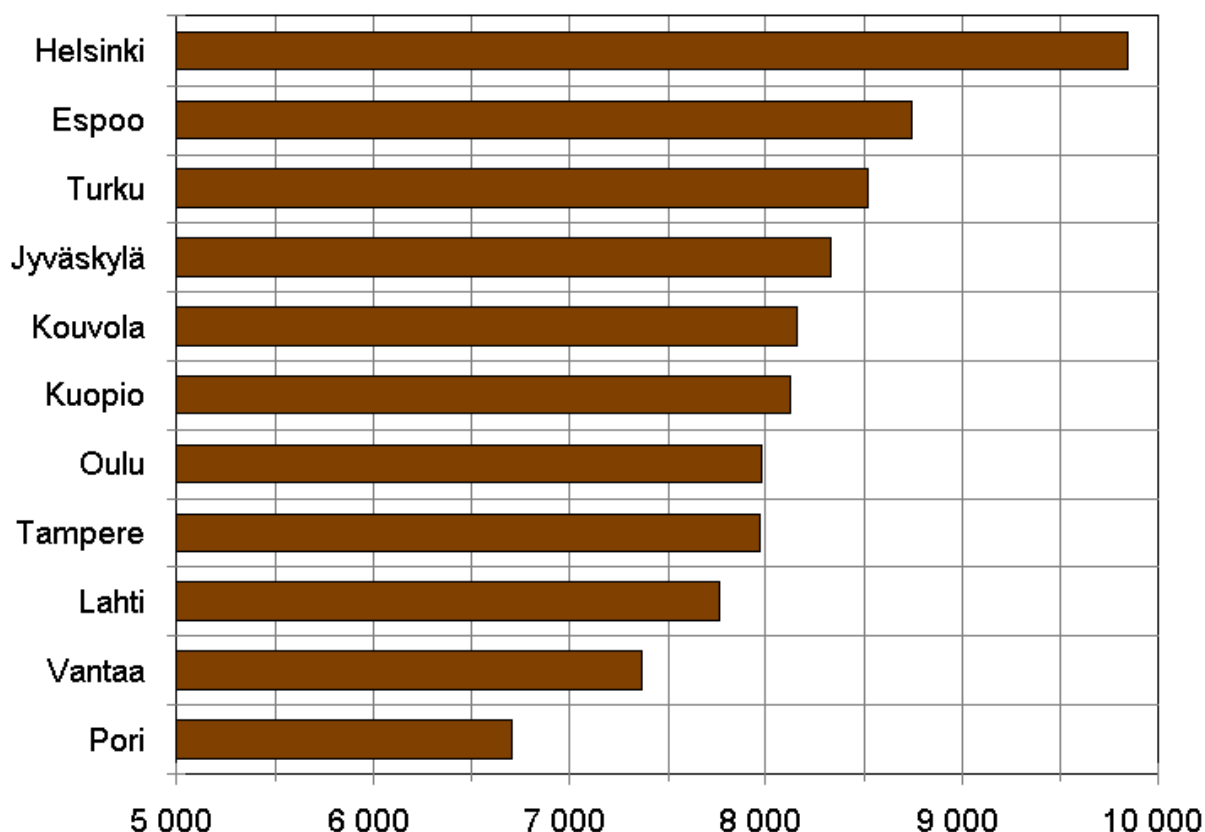
¹⁷ Vaikka asia on tiedossa, monet kunnat käyttävät tällaisia listoja osoittaakseen, että niiden valtionosuus on pieni ja jonkin toisen suuri, mikä esittäjän mielestä osoittaa valtionosuusjärjestelmän kohtelevan omaa kuntaa väärin.

Oma perusopetus

Peruskoulun ja lukion oppilaskohtaisia kustannuksia voidaan tarkastella Tilastokeskuksen talous- ja toimintatilaston ja Opetushallituksen tilaston luvuilla¹⁸. Oppilaskohtaisiin kustannuksiin vaikuttaa myös oppilasmäärän kehitys.

Tilastokeskuksen tilaston mukaan suurimmat oppilaskohtaiset kustannukset on Helsingissä ja Espoossa, pienimmät Porissa ja Vantaalla.

Kuvio 14. Oman perusopetuksen nettokustannukset euroa/oppilas 2010 (Tilastokeskus)

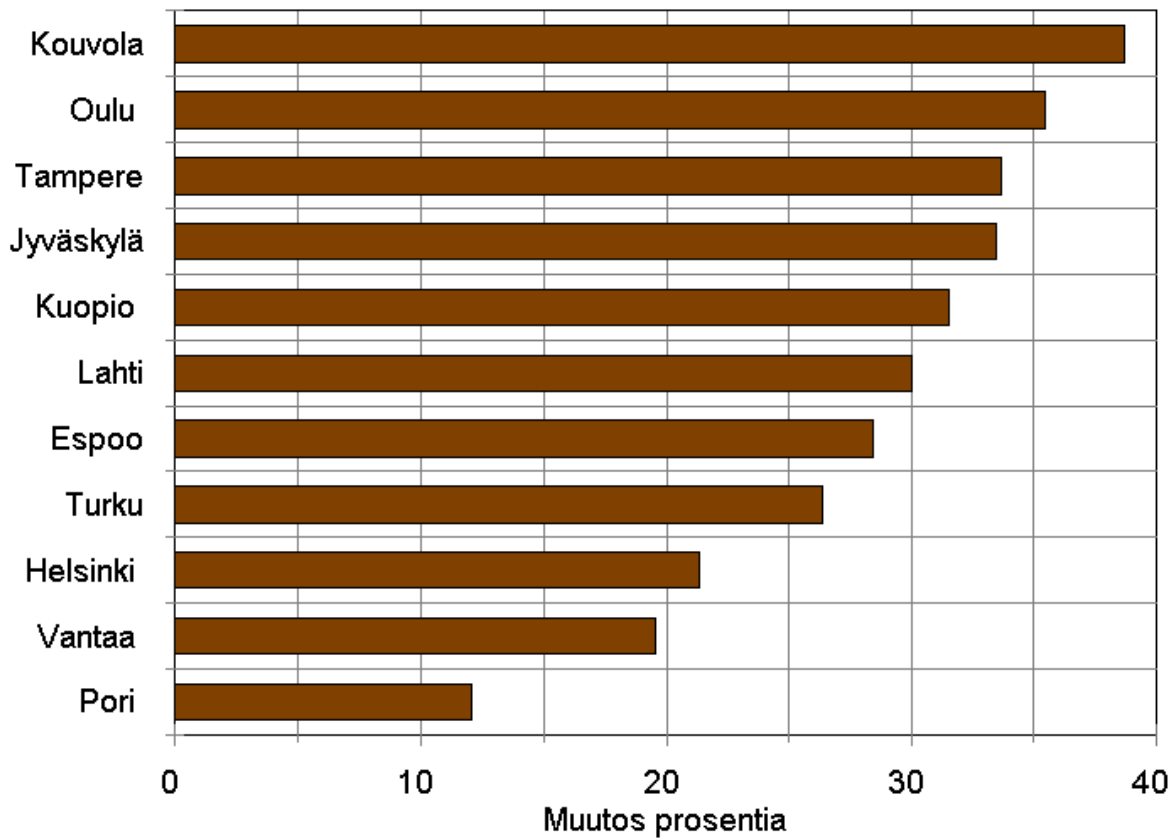
Opetushallituksen tilastot eivät kuvaa kuntien oman perusopetuksen todellisia kustannuksia vaan sitä osaa kustannuksista, jonka Opetushallitus hyväksyy valtionosuuden perustana pidettäviin kustannuksiin. Suurissa kaupungeissa Vantaata lukuun ottamatta Opetushallituksen tilaston toteutuneet kustannukset ovat suuremmat kuin valtion yksikköhinta. Helsingin kohdalla ero on noin 50 miljoonaa euroa. (Liitteet 2 ja 3.)

Oppilaskohtaiset kustannukset ovat vuosina 2000–2010 kasvaneet nopeimmin Kouvolassa ja Oulussa. Pienin kasvu on ollut Porissa.

¹⁸ Opetushallituksen tilastot on julkaistu Opetushallituksen Internet-osoitteessa

<http://www.oph.fi/info/rahoitus/>. Opetushallituksen tilastossa ei ole mukana sisäisiin vuokriin sisältyviä poistoja, korkoja eikä sisäisiä katteita. Liitteet 2–5.

Kuvio 15. Oman perusopetuksen kustannusten (euroa/oppilas) muutos prosentteina 2000–2010 vuoden 2010 rahanarvossa (Lähde: Tilastokeskus, Kuntaliitto)

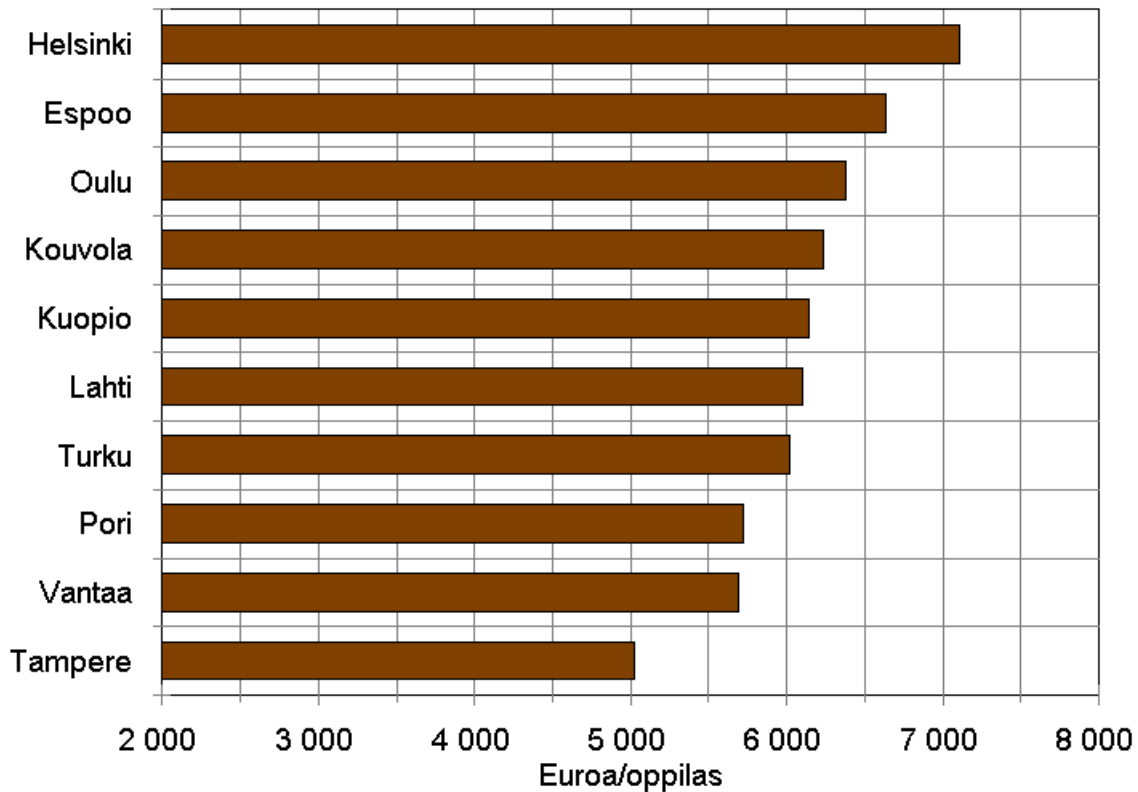
Omat lukiot

Lukioiden vertailua vaikeuttaa aikuis- ja iltaopiskelijoiden määrä. Heistä aiheutuu vähemmän kustannuksia kuin tavallisesta lukiolaisesta. Suurimmat omien lukioiden nettokustannukset oppilasta kohti olivat Helsingissä ja Espoossa, pienimmät Vantaalla ja Tampereella.

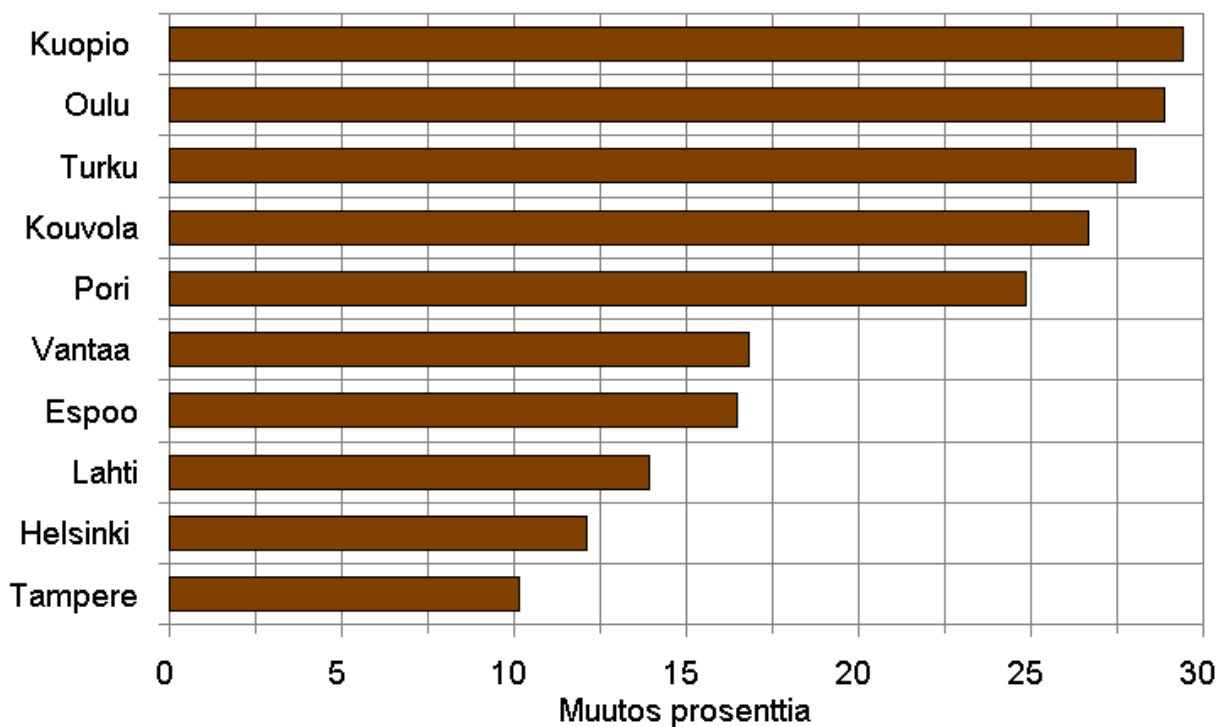
Opetushallituksen tilastossa suurimmat oppilaskohtaiset kustannukset olivat Helsingissä ja Espoossa ja pienimmät Porissa (liite 4).

Koska Jyväskylän lukiot olivat vuonna 2010 kaupungin organisaatiossa vain puoli vuotta, kaupunki ei ole mukana kuvioissa 16 ja 17.

Kuvio 16. Oman lukio-opetuksen nettokustannukset euroa/oppilas 2010 (Tilastokeskus)

Kuvio 17. Omien lukioiden kustannusten (euroa/oppilas) muutos prosentteina 2000–2010 vuoden 2010 rahanarvossa (Lähde: Tilastokeskus, Kuntaliitto)

4 Kulttuuri ja vapaa-aika

Kulttuurivertailu

Kuntien kulttuuritoiminnan kustannusvertailu on karkeaa hahmottelua, koska kulttuuripalvelujen järjestämisen mallit ja lähtökohdat palvelujen tuottamiseen ovat kaupungeissa hyvin erilaisia. Nämä erot heijastuvat myös kulttuuritoiminnasta aiheutuviin kustannuksiin.

Taulukko 10. Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)

	Kirjasto	Liikunta	Nuorisotoimi	Museot, teatterit, orkesterit	Yleinen kulttuuritoimi	Kulttuuri-toimi yhteensä
Helsinki	59	130	54	60	51	357
Espoo	70	104	24	71	37	322
Tampere	58	110	20	109	47	348
Vantaa	51	79	48	15	30	229
Turku	63	88	43	120	58	382
Oulu	54	107	40	102	16	331
Jyväskylä	60	101	20	79	16	292
Lahti	61	76	40	162	22	379
Kuopio	53	117	32	119	16	340
Kouvola	53	123	31	34	33	284
Pori	50	83	21	92	11	259
Koko maa	55	87	29	45	23	255

Kuntaliiton, Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätöön Cuporen sekä 25 kaupungin yhteisessä selvityksessä¹⁹ mukana olleet kaupungit käyttivät kulttuuritoimintaan 2–5 prosenttia kaikista menoistaan. Kulttuuritoimintaan selvityksessä luettiin kirjastot, kulttuuri- ja taidelaitokset, kulttuuritalot ja -keskukset, taideoppilaitokset ja taiteen perusopetus sekä yleinen kulttuuritoiminta ja muiden hallintokuntien kulttuuritoiminta. Taulukossa 10 esitetyistä toiminnoista liikunta ja nuorisotoimi eivät sisällyneet selvitykseen. Toisaalta mukana oli opetustoimeen kuuluvia toimintoja.

Tilastokeskuksen tilastossa kaupunkien taidelaitosten kaikki tulot ja menot näkyvät kunnan tilinpäätöksissä. Nettomenoissa ei kuitenkaan ole mukana valtionosuutta. Avustettavien taidelaitosten osalta näkyy ainoastaan kunnan myöntämä avustussumma. Erilaisen organisoinnin vaikutuksia havainnollistaa taulukko 11.

¹⁹ Minna Ruusuvirta, Pasi Saukkonen, Vilja Ruokolainen, Sari Karttunen, Kuntien kulttuuritoiminta lukujen valossa. Kulttuuritoiminnan kustannukset 25 kaupungissa vuonna 2010. Kuntaliitto, Cupore, 2012.

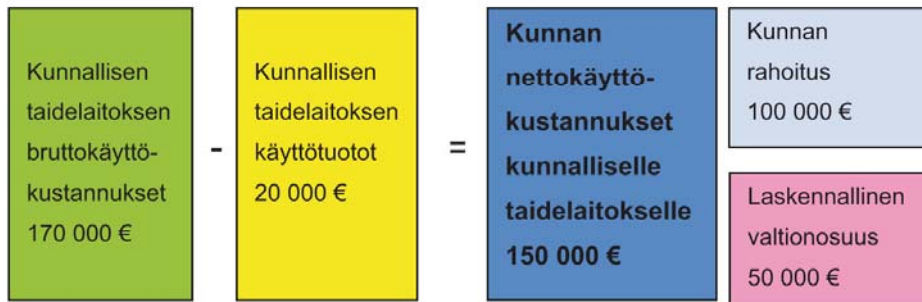
<http://www.kunnat.net/fi/Kuntaliitto/media/tiedotteet/2012/01/Sivut/kuntien-kulttuuritoiminnassa-maltillista-kasvua.aspx>

Taulukko 11. Esimerkki erilaisten toimintamallien vaikutuksesta kulttuuritoiminnan kustannuksiin (Minna Ruusuvirta, Pasi Saukkonen, Vilja Ruokolainen, Sari Karttunen 2012, 55)

Kunta A ylläpitää kunnallista taidelaitosta

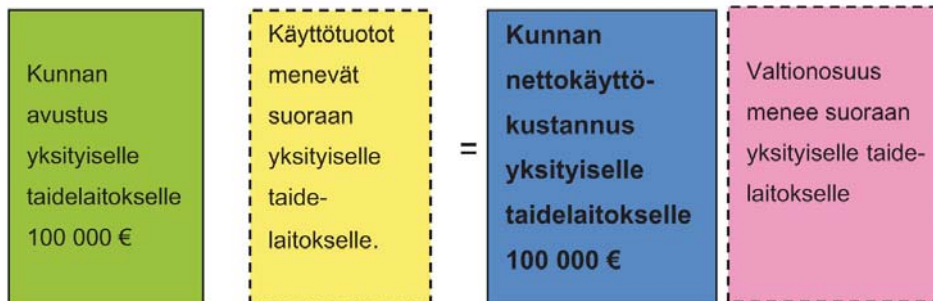
Kunnallisen toimijan bruttokäyttökustannukset ovat 170 000 €. Nettokäyttökustannukset, 150 000 €, saadaan vähentämällä bruttokäyttökustannuksista laitoksen keräämät käyttötuotot, 20 000 €.

Tässä kuvitteellisessa esimerkissä valtio on myöntänyt kunnalliselle taidelaitokselle laskennallista valtionosuutta 50 000 €, kunnan laskennallinen oma rahoitusosuus on siten 100 000 € ja kunnan nettokäyttökustannukset 150 000 €.

Kunta B avustaa yksityisen taidelaitoksen toimintaa

Yksityisen toimijan saamat valtionosuudet tai käyttötuotot eivät näy kunnan tilinpäätöksessä, vaan yksityinen laitos saa ne itselleen suoraan. Kunnan tilinpäätöksessä näkyy ainoastaan kunnan taidelaitokselle jakama avustus, 100 000 €.

Kulttuurimenoja arvioitaessa on otettava huomioon kuntien väliset erot. Kulttuuriselvityksessä todettiin seuraavat tekijät:

- erilaiset sosiaaliset ja alueelliset rakenteet
- erilaiset lähtökohdat palvelujen järjestämiseen
- erilaiset kulttuuripalvelujen järjestämisen mallit
- erilaiset käytännöt mm. toimintatavoissa sekä kustannusten kirjaamisessa
- kuntaliitokset ja organisaatiomuutokset
- kulttuuripolitiikan yleinen kehitys.

Kunnan oman kulttuuritoiminnan ja sen itse tuottamien kulttuuripalvelujen kustannusten osuus oli kaikissa kaupungeissa vuonna 2010 yli puolet tilinpäätöksissä näkyvistä kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannuksista. Kaupunkien välillä oli suurehkoja eroja. Seitsemässä

kaupungissa kunnallisen toiminnan kustannusosuus oli yli 90 prosenttia (enimmillään 98 prosenttia), kun taas viidessä kaupungissa vastaava osuus oli 60 prosenttia tai vähemmän.

Asukaslukuun suhteutettuna kulttuurin nettokäyttökustannukset vaihtelivat vuonna 2010 Vantaan 103 eurosta Vaasan 243 euroon (E-SS:n leike, kuvio 21). Keskiarvo oli 171 euroa. Kaksikielisen Vaasan lisäksi suurimmat kustannukset olivat seuraavissa suurissa kaupungeissa: Lahti, Tampere, Turku, Oulu ja Espoo.

Selvityksessä korostetaan, että näiden tietojen perusteella ei voida tehdä suoria johtopäätöksiä esimerkiksi kulttuuripalvelujen laadusta tai niiden tuottamisen kalleudesta. Eroja asukaslukuun suhteutetuissa kustannuksissa selittävät esimerkiksi alueen yleinen kulttuuritarjonta, paikkakunnan historiallinen kehitys, väestön kielijakauma tai muu sosiaalinen rakenne sekä erilaiset palvelutuotantomallit.

Kulttuuriselvityksessä todettiin edelleen näin:

– Kulttuuritoiminnan nettokäyttökustannusten osuus kunnan saamien verotulojen ja käyttötalouden valtionosuuksien kokonaissummasta vaihteli vastaajakunnissa 2,2 ja 4,7 prosentin välillä vuonna 2010.

– Kulttuuritoiminnan euromääräiset kokonaiskustannukset olivat korkeimmat Helsingissä (noin 103 miljoonaa euroa), Espoossa (noin 50 miljoonaa euroa), Tampereella (noin 48 miljoonaa euroa) ja Turussa (noin 36 miljoonaa euroa). Nettokäyttökustannukset olivat alle 10 miljoonaa yhdeksässä kaupungissa, joista yhdessä alle 5 miljoonaa. Asukasta kohden laskettuna kustannukset olivat korkeimmat Vaasassa (243 euroa), Lahdessa (242 euroa) ja Tampereella (226 euroa).

Kulttuurimenoista melkoinen osa muodostuu suurista kulttuurilaitoksista (teatteri, orkesteri). Niiden kustannukset asukasta kohti ovat sitä pienemmät, mitä suurempi kaupungin asukasluku on. Kuntaliitokset ovatkin pienentäneet eräiden kaupunkien kustannuksia, koska asukasluku on kasvanut enemmän kuin kulttuuritoiminnan volyymi.

Kulttuuri poikkeaa muista kuntien toiminnoista siinä, että mitä suuremmat menot ovat, sitä paremmalta se tuntuu ainakin lehtiutisista päätellen. Vastaavasti muiden toimintojen (esimerkiksi terveydenhuolto, lasten päivähoito, perusopetus) hyvä tai tavoiteltava on mahdollisimman pienet kustannukset.

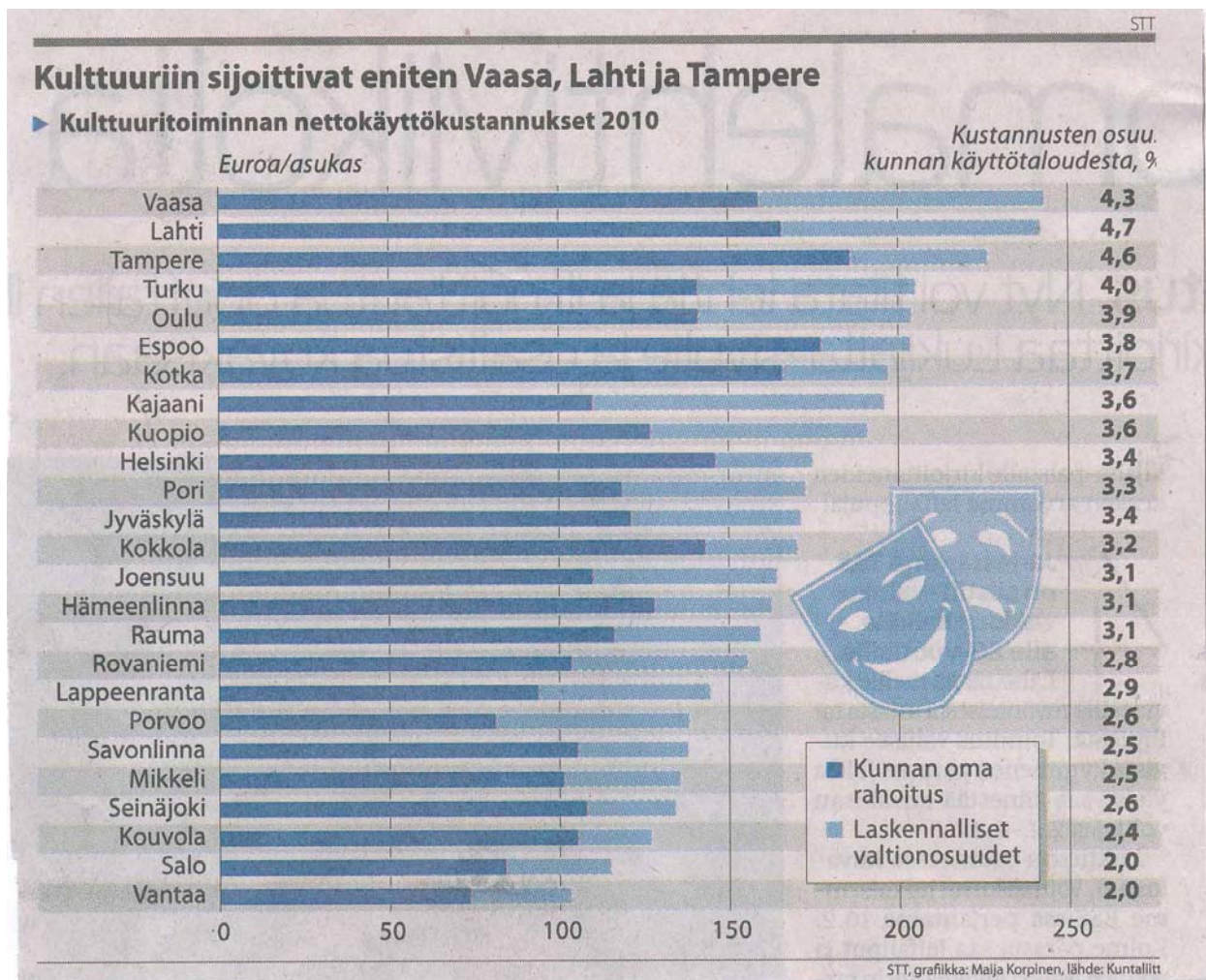
Kuvio 18. Kulttuurivertailua koskevan uutisen otsikko (Etelä-Suomen Sanomat 12.1.2012)

Ei bisnes- vaan kulttuuri-city

Tutkimus: Lahti on hyvä kakkonen, kun vertaillaan kaupunkien kulttuuriin käyttämiä rahoja.

Ilkka Kuosmanen: Haluaisitko ostaa vuoden verran lahtelaista kulttuuria? Seitsemän oikein lotossa ei aivan riittäisi, sillä kulttuurin nettokäyttökustannukset Lahdessa ovat lähes 25 miljoonaa euroa vuodessa. Se tarkoittaa sitä, että jokaista lahtelaista kohti rahaa palaa noin 242 euroa. Kuten ylläolevat pylväät osoittavat, Lahti on ennen kaikkea teatterikaupunki: teatteri haukkaa kulttuurin nettokäyttökustannuksista lähes kolmasosan. Toinen huomionarvoinen piirre on laitosvetoisuus. Yli 90 prosenttia Lahden kulttuurirahoista menee kunnallisille toimijoille. Kuntaliiton keskiviikkona julkaisemassa selvityksessä vertailtiin 25 suomalaiskaupungin kulttuuriin käyttämiä rahoja. Lahti sijoittui tutkimuksessa kakkossijalle heti Vaasan jälkeen. Vuoden 2010 tilinpäätöstiетoihin perustuva luku ei ole suuri yllätys, sillä Lahti sijoittui vastaavassa tutkimuksessa kärkipäähän myös vuonna 2007. Valtaosa kunnista tuottaa edelleen itse suurimman osan kulttuuristaan. Lähes kaikissa vertailukunnissa toimii niin sanottu neliapilamalli, jossa kulttuurin ytimen muodostavat kirjasto, teatteri, orkesteri ja museo. – Kulttuuritoiminnan osuus kuntien taloudesta on edelleen pieni, vaikka viime vuosina on puhuttu paljon luovuudesta sekä taiteen ja kulttuurin merkityksestä kunta-laisten hyvinvoinnille, huomauttaa Kuntaliiton erityisasiantuntija Ditte Winqvist. Selvityksen huolestuttavin asia löytyy vasta pumaskan loppupuolelta: kulttuurin tuotot ovat pienentyneet Lahdessa merkittävästi. Vuonna 2010 lipputulolla katettiin enää 13,5 prosenttia käyttökustannuksista, kun vuonna 2007 vastaava prosenttiluku oli 18,1. – Muutosta selittää esimerkiksi se, että teatterin lipputulot vaihtelevat paljon vuosittain. Myös teatterin tilavuokra nousi remontin jälkeen, huomauttaa Lahden sivistystoimen talousjohtaja Tiina Granqvist. Kulttuuri B20

Kuvio 19. Kulttuurivertailua koskevan uutisen kuvio (Etelä-Suomen Sanomat 12.1.2012)

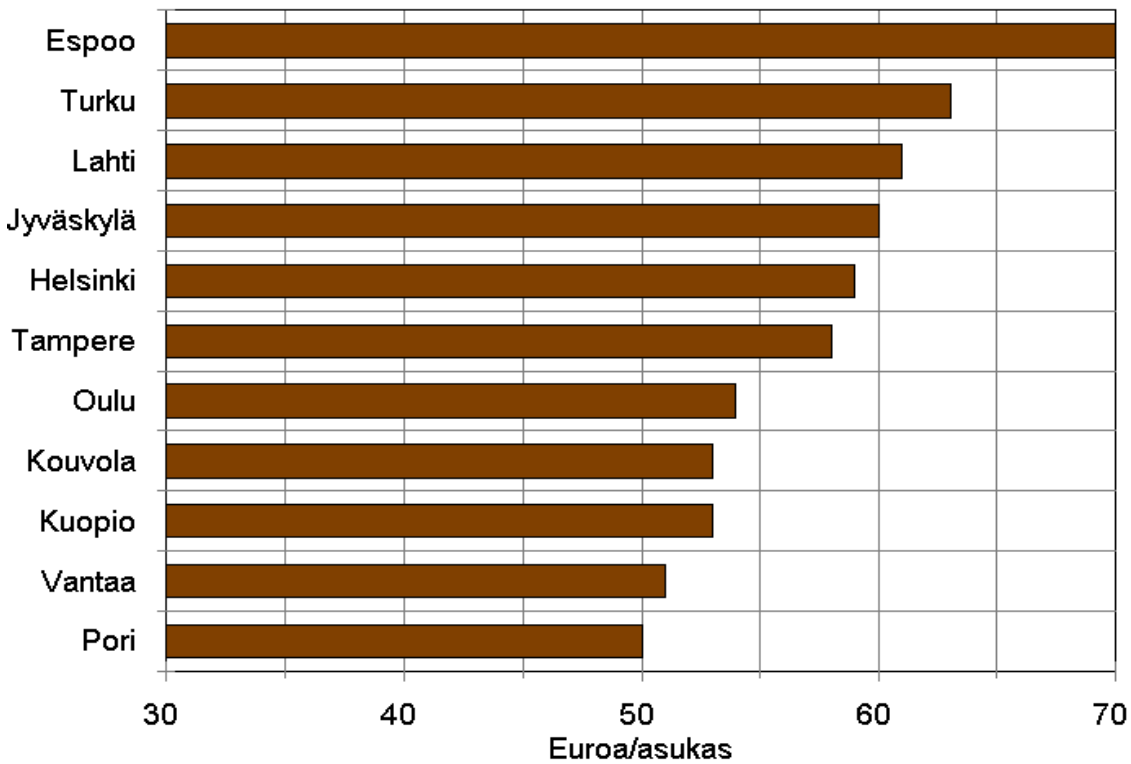
Kirjastotoimi ja liikuntatoimi

Kirjastotoimi on toiminto, jossa ilmenevät suurtuotannon edut. Kun vertaillaan kirjastoaineiston ja kirjojen hankintaan asukasta kohti käytettyjä euroja, ovat useimpien suurten kaupunkien näin lasketut luvut koko maan keskitasoa pienemmät. Siitä huolimatta kaupunkien kirjastojen kirjalikoima on monipuolisempi kuin pienten kuntien.

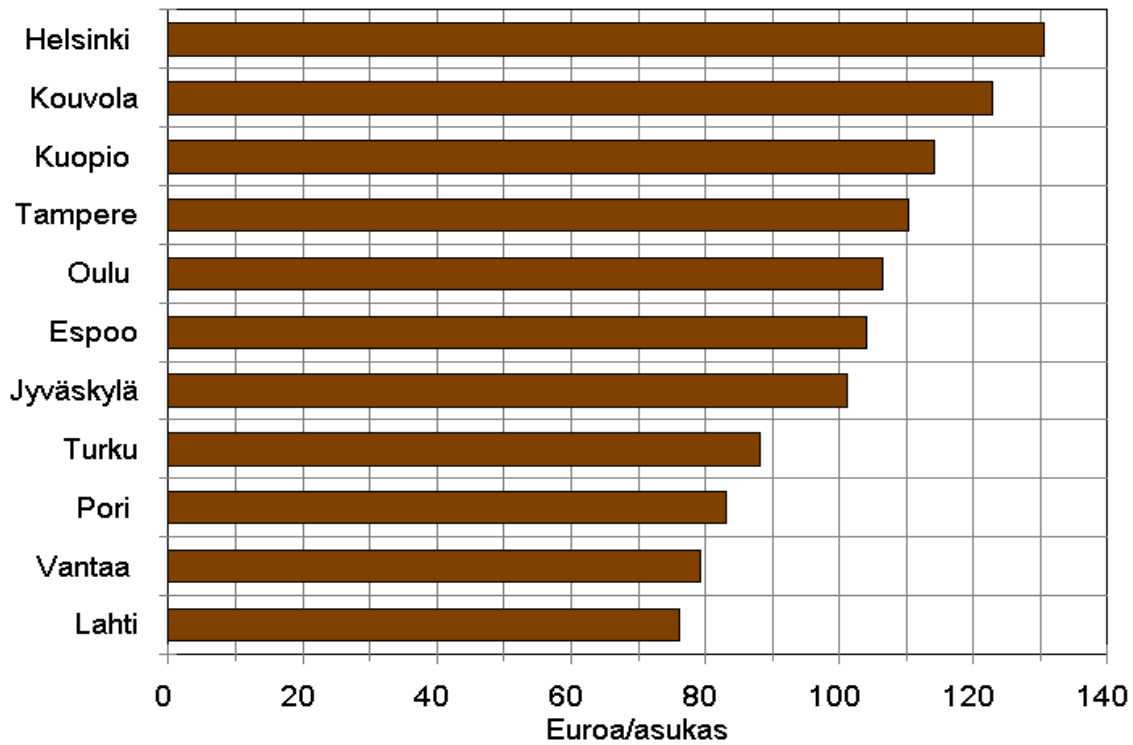
Kuviossa 20 esitetään kirjastotoimen nettokustannukset asukaslukuun suhteutettuna. Suurimmat kustannukset ovat Espoossa ja Turussa, pienimmät Porissa ja Vantaalla.

Liikuntatoimen nettokustannukset (euroa/asukas) ovat suurimmat Helsingissä ja pienimmät Lahdessa (kuvio 21).

Kuvio 20. Kirjastojen nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)

Kuvio 21. Liikunnan ja ulkoilun nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)

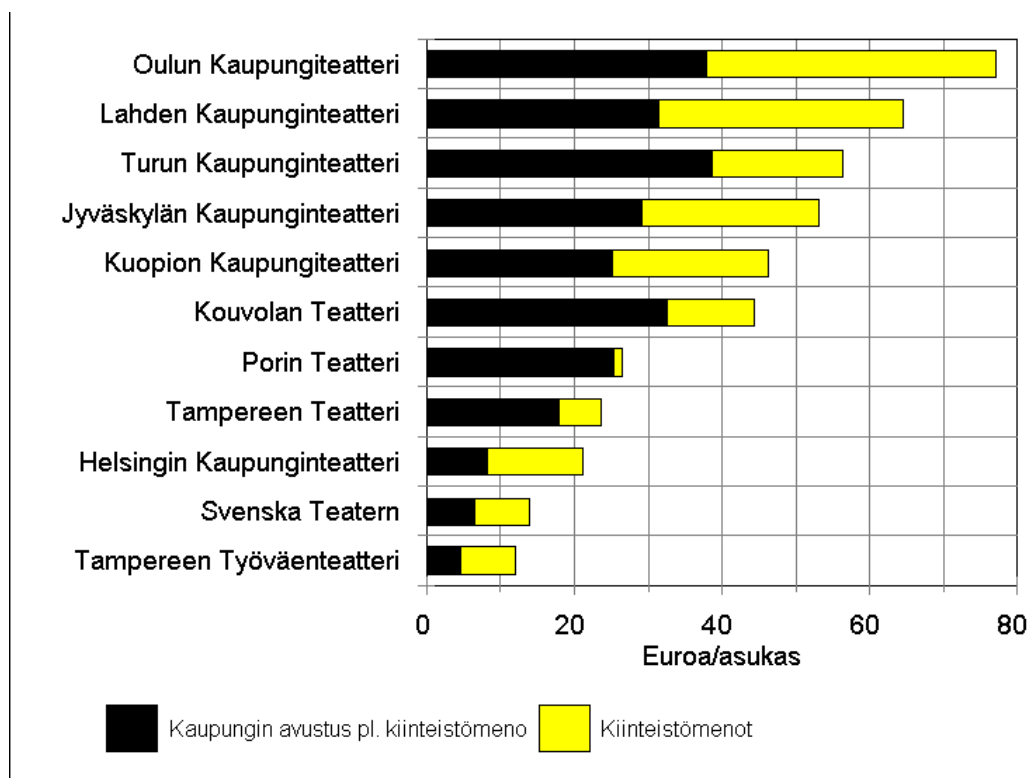
Teatteri ja orkesteri

Kulttuuritoimessa suurimmat vertailun ongelmat ovat olleet teattereiden, orkestereiden ja museoiden kohdalla. Tämä johtuu toimintojen erilaisesta organisoinnista. Osa teattereista ja orkestereista on ollut puhtaasti kunnallisia laitoksia, osa yhdistys-, säätiö- ja yhtiöpohjaisia. Tämän vuoksi kokonaiskuvaa niiden talouden kehityksestä ei ole voinut saada kunnallistalouden tilastoista.

Teattereiden kohdalla melko vertailukelpoiset luvut löytyvät Teatterin tiedotuskeskus ry:n teatteritilastoista²⁰. Kehityksen seuraamisen kannalta teatteritilastoissa parasta on niiden luokittelujen pysyvyys. Tiedot ovat säilyneet samassa muodossa, ja niiden perusteella voi muodostaa pitemmän ajan kehitystä kuvaavia lukusarjoja.

Kuviossa 22 on teattereiden saama kunnanosuus jaettu omiin näytöksiin myytyjen lippujen määrällä.

Kuvio 22. Teattereiden kunnanosuus euroa/pääsylippu 2010 (Teatteritilastot 2010)

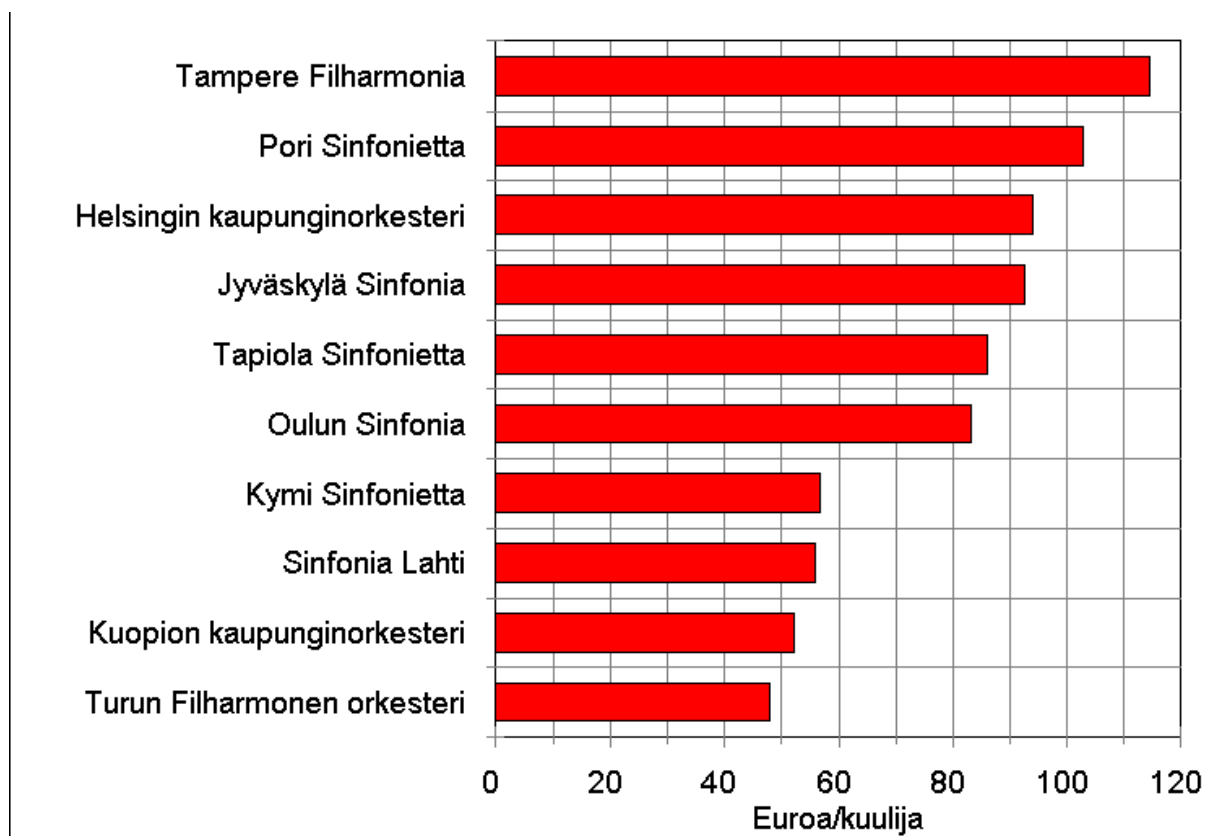

²⁰ Tinfo, Teatterin tiedotuskeskus, Teatteritilastot 2010

Suomen sinfoniaorkesterit ry:n toimintakertomuksissa²¹ on kohtalaisen vertailukelpoiset tiedot orkestereiden taloudesta. Orkestereiden – kuten teattereidenkin – menojen tai kunnan osuuden suhteuttaminen asukaslukuun antaa samankaltaisen tuloksen. Orkestereiden koossa ei ole kovin suuria eroja. Mitä enemmän kaupungissa on asukkaita, sitä pienempi on osamäärä eli euromäärä/asukas. Tämän vuoksi Helsingin kaupunginorkesterin ja Tapiola Sinfoniettan näin mitatut kustannukset ovat pienimmät ja Lahden kaupunginorkesterin suurimmat. Luku kuvaa kuitenkin kaupungin asukaskohtaista panostusta orkesteritoimintaan.

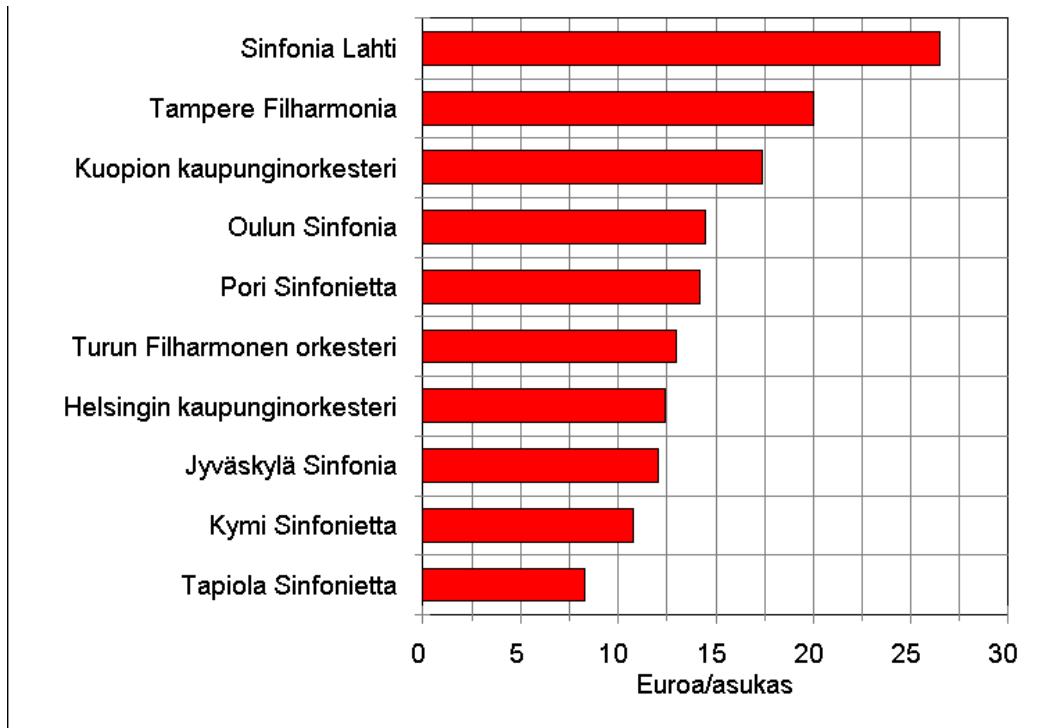
Orkestereiden keskinäisissä vertailuissa kuulijoiden määrään suhteuttaminen antaa toisen näkökulman. Lahden kaupungin osuus orkesterin kuulijaa kohti on pienin ja Tampereen ja Helsingin osuudet ovat suurimmat.

Kuvio 23. Kunnan avustus orkestereiden kustannuksiin euroa/kuulija 2010 (Suomen sinfoniaorkesterit ry)

²¹ Suomen sinfoniaorkesterit ry. Vuosikertomus 2010. Tietoja ja tilastoja jäsenorkestereiden toiminnasta vuodelta 2010.

**Kuvio 24. Kuntien osuus orkestereiden menoista euroa/asukas 2010
(Suomen sinfoniaorkesterit ry)**

5 Asumiseen liittyvät kustannukset 2001–2011²²

Suomen Kiinteistöliitto on tarkastellut vuosittain ns. indeksitalon kustannuksia suurimmissa kaupungeissa. Indeksitalo on normaali 30-vuotias 10 000 kuutiometrin asuinkerrostalo, joka sijaitsee kaupunkikeskustan ruutukaava-alueella omalla tontilla ja jossa on 40 asuntoa. Asunnon koko on 50 m². Talon energian ja veden kulutukset ovat keskimääräisiä, samoin jäteastioiden määrät ja tyhjennysvälit.

Suomen Kiinteistöliitto on käyttänyt indeksitaloa siksi, että saataisiin todellisuutta vastaava kuva kiinteistöverojen ja kunnallisten maksujen vaikutuksesta eri kaupungeissa. Pelkkien energia-, vesi- ja jätevesimaksujen yksikköhintojen vertailu johtaa harhaan, sillä kaukolämmön, sähkön ja vedenkin perusmaksut määräytyvät kuluttajakiinteistön koon mukaan ja vaihtelevat perusteiltaan kunnittain.

Kiinteistöliiton tutkimusten mukaan suurissa kaupungeissa kiinteistöverot ja kunnalliset maksut ovat hieman alhaisemmat kuin koko maassa keskimäärin. Kiinteistöliiton vertailuissa eivät ole mukana asuntojen hinnat, jotka suurimmissa kaupungeissa ovat kalliimmat kuin muualla.

Asuinkerrostalojen hoitovastikkeista menee jo yli puolet kiinteistöveroon ja kunnallisiin kaukolämpö-, vesi- ja jätevesi- sekä sähkö- ja jätehuoltomaksuihin. Kuntien päättämät vero- ja maksuperusteet vaihtelevat kuitenkin varsin paljon.

Vertailua vaikeuttavat kiinteistöverot ja nimenomaan tontista perittävä kiinteistövero²³. Kun Helsingin Kampin indeksitalokaksion vuosittaisesta vastikkeesta menee lähes 294 euroa tontin kiinteistöveroon, on määrä Espoossa 50 euroa. Erot johtuvat tontin verotusarvojen eroista, eivät niinkään kunnan päättämistä tontin veroprosenteista. Tämän takia asumisen maksut esitetään myös ilman kiinteistöveroja.

Kun tarkastellaan kaikkia maksuja ja kiinteistöveroja, kallein on Turku ja halvin Oulu. Ero vuodessa on 396 euroa. Jos poistetaan vertailusta kiinteistövero ja tarkastellaan pelkästään maksuja, kallein on edelleen Turku ja halvin Oulu. Ero on näin laskien 396 euroa. (Kuvio 25 ja taulukko 12.)

Kaukolämmön perus- ja energiamaksuihin menee indeksitalossa keskimäärin 607 euroa. Kalleinta lämmittäminen on Turussa (763 euroa) ja edullisinta Oulussa (468 euroa).

Indeksitalon kaksion asumiseen liittyvät maksut ovat kasvaneet kaupungeissa eri tahtiin. Suurin kasvu vuosina 2001–2011 on ollut Lahdessa ja Turussa, pienin Oulussa (kuvio 26).

Taulukossa 13 esitetään 10 kaupungin sijat asumiskustannusten perusteella. Kaupunkien keskinäiset asemat ovat muuttuneet. Joissakin kaupungeissa on korotettu asumisen maksuja ja sijoitus on noussut.

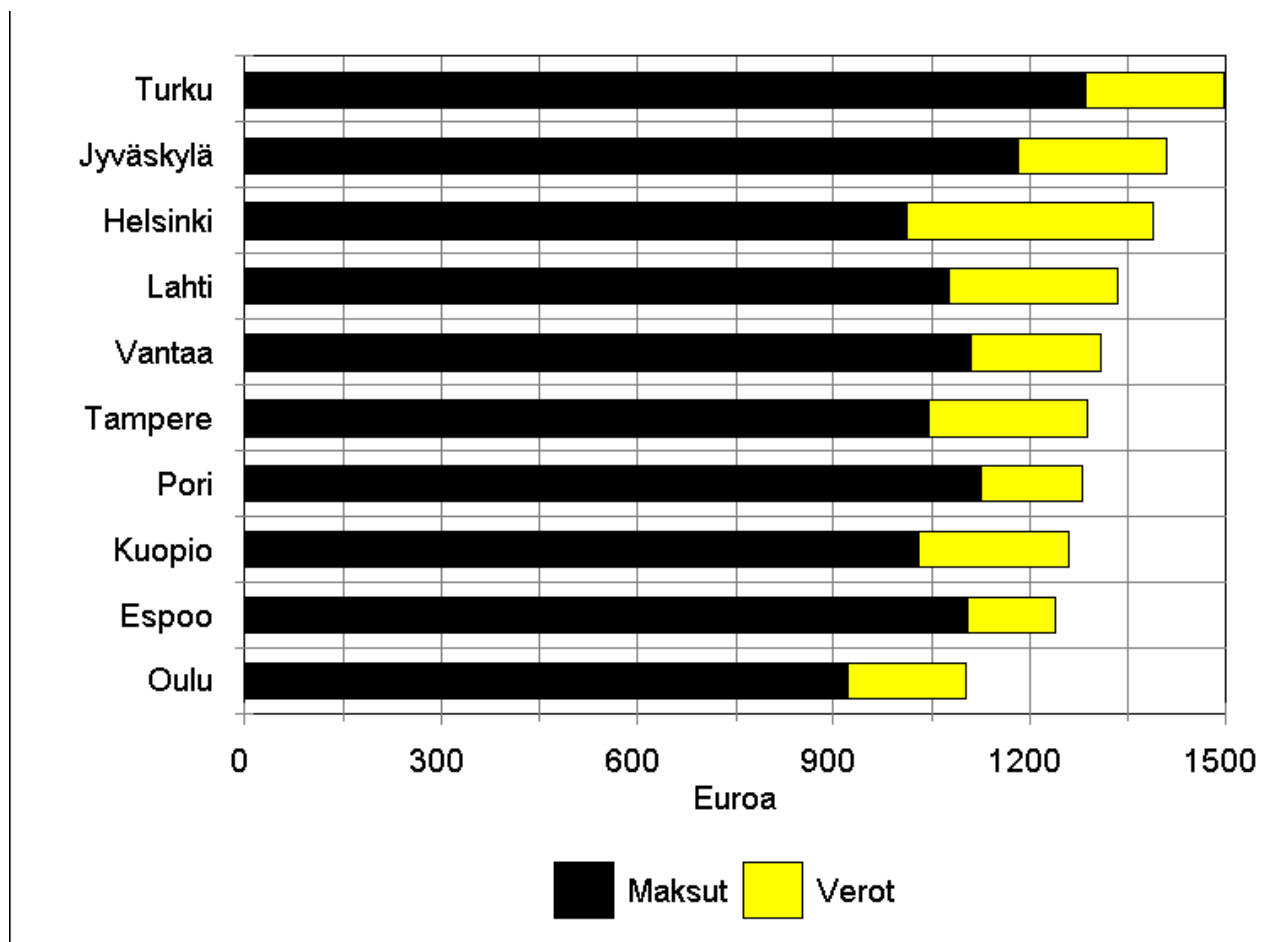
²² Tämä tarkastelu perustuu Suomen Kiinteistöliiton vuosittaisiin vertailuihin. Vertailuja koskevat tiedot ovat Suomen Kiinteistöliiton sivuilla osoitteessa <http://www.kiinteistoliitto.fi/uutiset/>. Tiedote: Indeksitalovertailu 2011: Energiaverot nostaneet eniten kiinteistökustannuksia viime syksystä. 11.10.2011.

²³ Sama ongelma liittyy Veronmaksajain Keskusliiton vuosittain tekemiin vertailuihin.

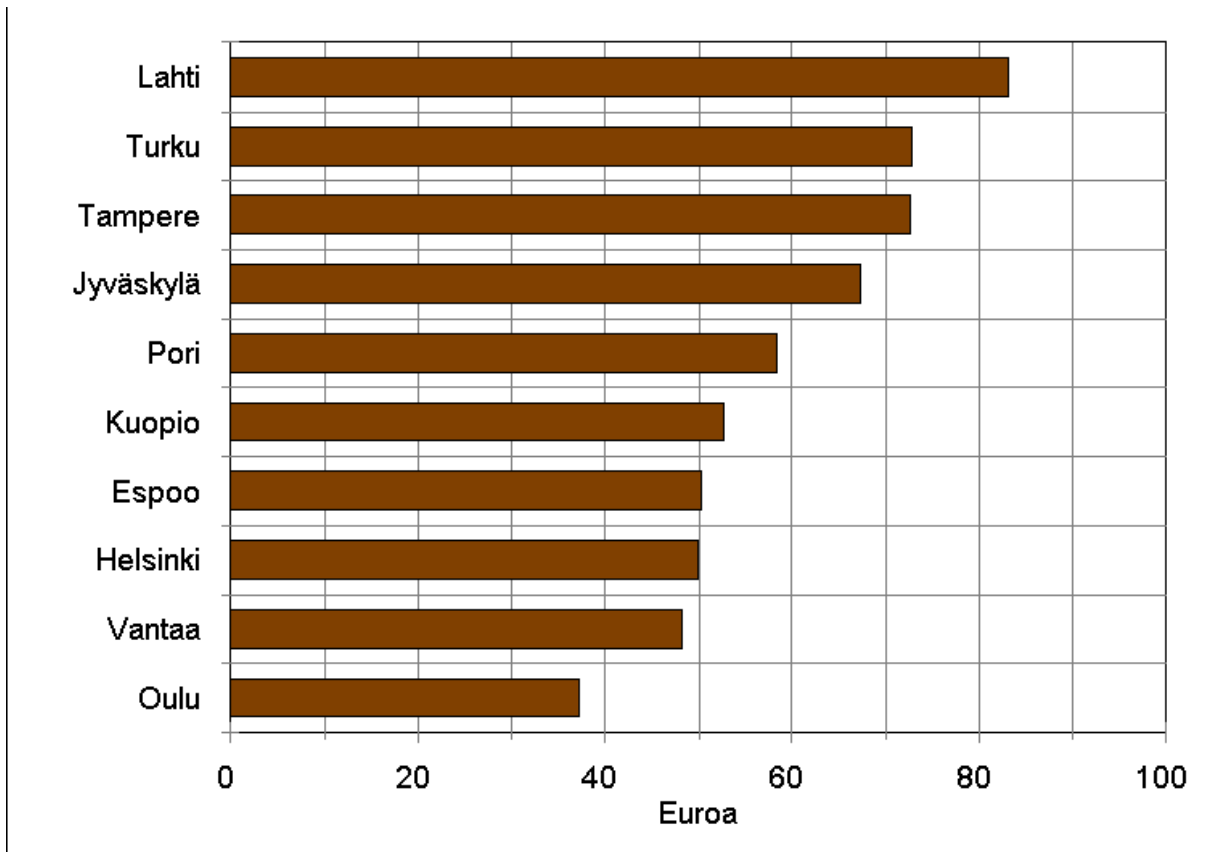
Taulukko 12. Indeksitalon kiinteistöverot ja kunnalliset maksut 2011, euroa vuodessa (Kiinteistöliitto)

2011	Kiinteistövero		Kauko- lämpö	Vesi ja jätevesi	Sähkö	Jäte- huolto	Yhteensä	Kiinteis- töverot	Yhteensä ilman veroa
	Tontti	Raken- nus							
Helsinki	294	84	575	248	113	74	1 388	378	1 010
Espoo	50	84	647	277	107	74	1 240	134	1 106
Tampere	137	105	625	254	109	58	1 288	242	1 046
Vantaa	115	84	655	278	103	74	1 309	199	1 110
Turku	128	84	763	306	103	114	1 498	212	1 286
Oulu	97	84	468	283	96	74	1 102	181	921
Lahti	126	131	588	302	106	82	1 334	257	1 077
Kuopio	116	113	539	311	104	76	1 258	229	1 030
Jyväskylä	95	131	619	374	112	79	1 409	226	1 183
Pori	62	92	593	331	111	92	1 280	154	1 127
Keskiarvo	122	99	607	296	106	80	1 311	221	1 090

Kuvio 25. Indeksitalon asumismaksut ja verot euroa/vuosi 2011

Kuvio 26. Asumisen maksujen (pl. kiinteistövero) muutos prosenttia 2001–2011

Taulukko 13. Kaupunkien sijat asumisen kustannusten suuruuden perusteella 2001–2011 (Kiinteistöliitto)

Kaupunki	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Turku	2	2	4	5	3	2	2	1	2	2	1
Jyväskylä	4	4	3	3	2	3	1	3	3	1	2
Helsinki	1	1	1	2	4	4	4	2	1	3	3
Lahti	10	8	8	6	6	5	6	5	4	4	4
Vantaa	5	3	2	1	1	1	3	4	6	7	5
Tampere	9	10	10	10	9	7	8	8	8	6	6
Pori	8	5	7	7	8	9	9	6	5	5	7
Kuopio	3	7	6	9	7	6	7	9	7	8	8
Espoo	7	6	5	4	5	8	5	7	9	9	9
Oulu	6	9	9	8	10	10	10	10	10	10	10

6 Suuruuden ekonomiaa

Matti Vanhasen II hallitus päätti politiikkariihessään 24.2.2009 velvoittaa 20 suurinta kuntaa laatimaan palveluidensa kehittämiseksi tuottavuusohjelmat, joiden toteutumista seurataan kuntien ja valtion yhteistyönä. Ministeri Mari Kiviniemi totesi 20 suurimman kunnan keskustelutilaisuudessa 3.9.2009 seuraavasti:

– Suuret kaupungit ovat avainasemassa palvelutuotannon uudistamisessa. Kuusi suurinta kaupunkia käyttää kolmasosan kuntien menoista ja sata pienintä kuntaa kolme prosenttia. 20 suurimmassa kunnassa on 45 prosenttia Suomen asukkaista ja menoista lähes 50 prosenttia. Nämä luvut kertovat väistämättä sen, että koko kuntatalouden tasolla merkittävää kustannustehokkuutta voidaan saavuttaa vain, jos tehokkuutta edistäviä ratkaisuja pystytään toteuttamaan suurten kaupunkien palveluissa.

20 suurimman kaupungin toimintakulut vuonna 2010 olivat 50,7 prosenttia Manner-Suomen kuntien toimintakuluista²⁴. Asukkaita näissä kaupungeissa oli 48,8 prosenttia Manner-Suomen asukkaista.

Eri selvityksissä on päädytty siihen, että kuntien optimikoko olisi 20 000–30 000 asukasta, koska tällaisten kuntien kustannukset ovat muiden kuntien kustannuksia pienemmät. Taulukossa 14 ovat pelkät taloustilaston luvut. Ne eivät ota huomioon palvelutarvetta, joten niiden perustella tehdyt johtopäätökset ovat liian suoraviivaisia.

Taulukko 14. Palvelujen kustannukset kuntakoon mukaan (Kuntaliitto)

	Asukkaita	Sosiaali- ja terveystoimi netto euroa/as.	Opetus- ja kulttuuritoimi netto euroa/asukas
1 Alle 2 000 as. kunnat	50 937	3 476	1 281
2 2 000 - 6 000 as. kunnat	476 009	3 313	1 266
3 6 001 - 10 000 as. kunnat	479 907	3 164	1 331
4 10 001 - 20 00 as. kunnat	682 215	3 011	1 282
5 20 001 - 40 000 as. kunnat	900 174	2 972	1 218
6 40 001 - 100 000 as. kunnat	956 835	3 120	1 358
7 Yli 100 000 as. kunnat	1 801 192	3 119	1 420

Luoman ja Häkkisen²⁵ mukaan erilaiset kunnat tuottavat palvelut halvimmalla eri toiminnoissa.

²⁴ Juha Kuisma on esittänyt muistisäännön, jonka mukaan 33 suurinta kuntaa käyttää 66 prosenttia kuntatalouden rahoista. Sääntö on karkea, mutta 33 kunnan osuus vaihtelee laskutavan mukaan. Toimintakuluista niiden osuus on noin 58 prosenttia, samoin sosiaali- ja terveystoimen nettokustannuksista.

²⁵ Luoma, Kalevi – Moision, Antti, Kuntakoko, kuntien menot ja palvelutuotannon tehokkuuserot. Vatt-muistioita 69. Helsinki 2005.

Edellä osoitettiin, että kuntien toimintakulujen vertailu ei organisaatioerojen takia ole perusteltua. Siitä huolimatta niitä verrataan²⁶ Suurten kaupunkien toimintakuluja kasvattavat liikelaitokset. Liiketoiminnasta tulee tuloja, mikä parantaa toimintakate euroa/asukas.

Taulukko 15. Toimintakulut ja toimintakate euroa asukas ja sijoitus muiden kuntien joukossa 2010

	Toimintakulut	Toimintakate	Toimintakulut	Toimintakate
	Euroa/asukas		Sija	
Helsinki	7 160	-4 135	38	289
Espoo	5 288	-4 351	246	244
Tampere	6 069	-4 196	127	283
Vantaa	5 770	-4 372	170	236
Turku	6 700	-4 848	58	123
Oulu	6 414	-3 675	83	337
Jyväskylä	5 074	-4 037	278	311
Lahti	5 216	-4 326	257	254
Kuopio	5 941	-4 126	149	292
Kouvola	5 807	-4 743	164	149
Pori	7 328	-4 742	32	150

Kartasta (kuvio 27) ilmenee, että useat pienimpien sosiaali- ja terveystenonien (nettokustannukset euroa/asukas) kunnat sijaitsevat jonkin suuremman kaupungin läheisyydessä.

Suurten menonien kunnissa on keskimääräistä enemmän yli 65-vuotiaita, ja pienimpien menonien kunnissa ikärakenne on keskitasoa nuorempi. Sama käy selville myös kuvioista 28 ja 29, joissa esitetään kunnittaiset ikäjakautumat.

Vuoden 2008 kustannusten vertailussa totesin yhteenvenona, että pienet kustannukset näyttävät liittyvän kunnan sijaintiin, kehitysvaiheeseen ja siitä johtuvaan ikärakenteeseen, jossa nuorten osuus on suurempi ja vanhusten osuus pienempi kuin muissa kunnissa.

Kuntien palvelujen kustannusten vertailussa tulisikin ottaa huomioon palvelujen tarve, kuten Kuntaliitto ja THL ovat tarkasteluissaan tehneet. Kun näin tehdään, saattavat käsitykset halvasta ja tehokkaasta sekä kalliista ja tehottomasta muuttua.

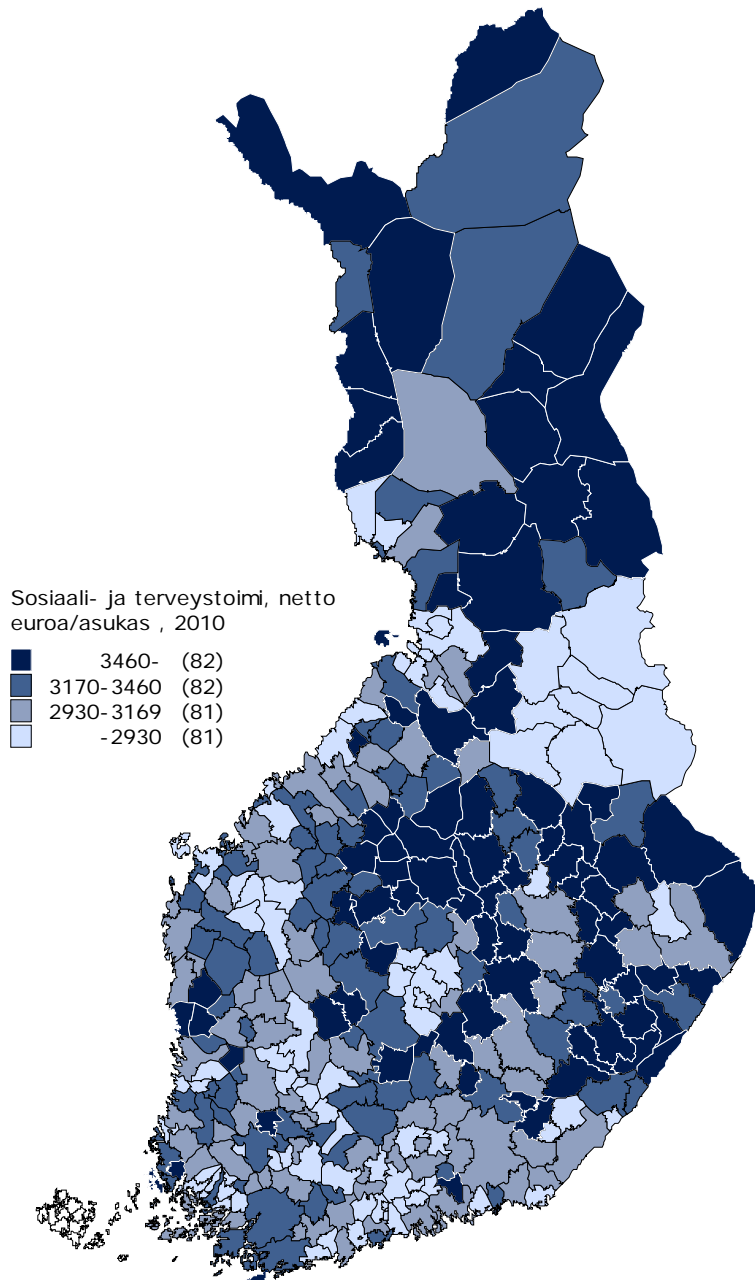
²⁶ Vertailuongelmista mm. seuraavissa artikkeleissa:

Helin, Heikki, Kuntien talouden vertailuongelma: Samat luvut – eri tulkinta. Kuntien talouden vertailu ongelmallista. Kuntalehti 3/2006.

Helin, Heikki, Kunnallistalouden vertailun ongelmia. Kvartti 2/09.

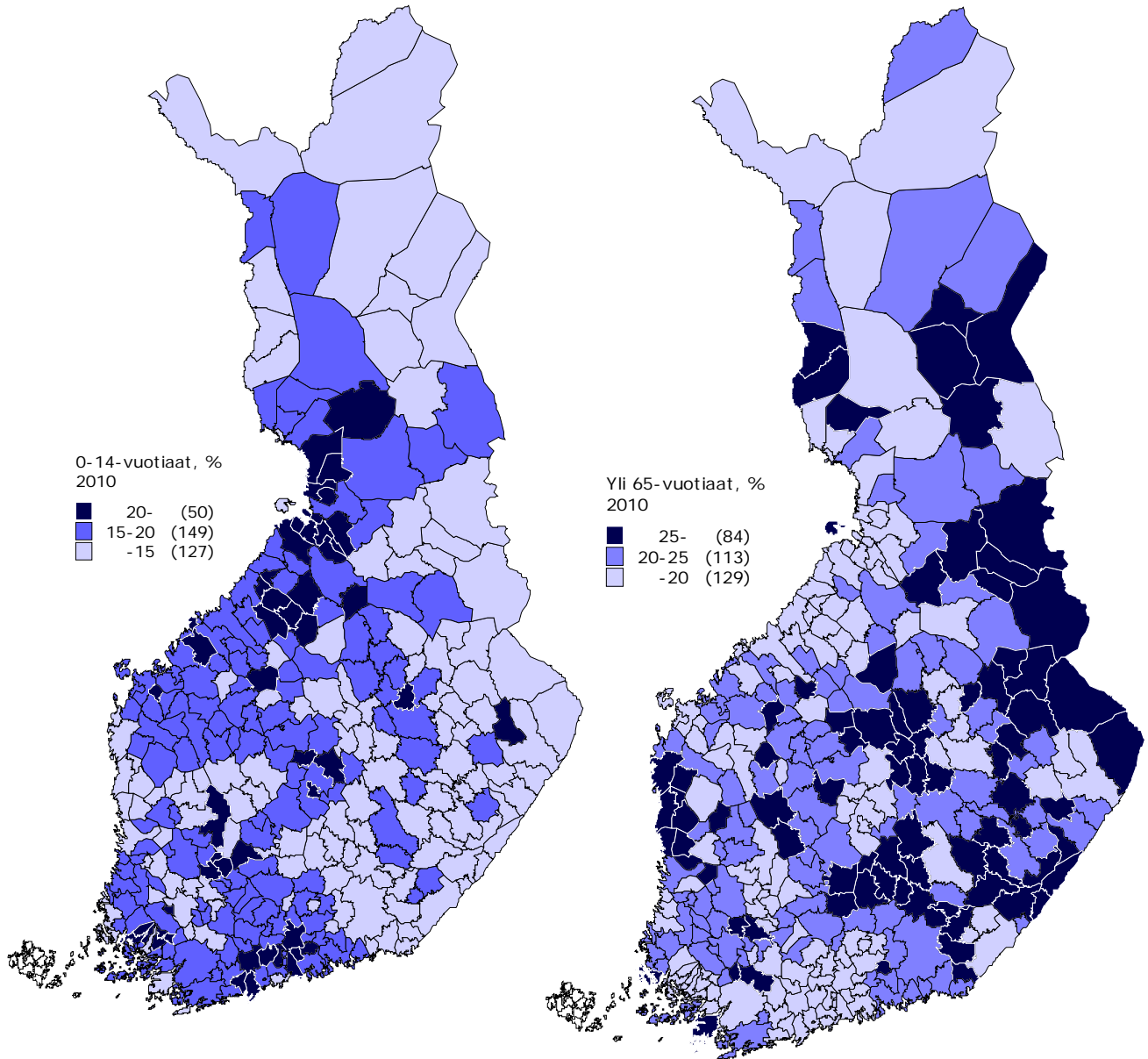
http://www.hel2.fi/tietokeskus/julkaisut/pdf/09_06_09_Kvartti_2.pdf

Kuvio 27. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas kvartiileittain 2010²⁷

²⁷Sosiaali- ja terveystoimen kustannuksia ei ole kohdistettu Kainuun kokeilun kunnille, vaan kustannukset ovat maakunnan kohdalla.

Kuviot 28 ja 29. 0–14-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden prosentuaaliset osuudet n 2010

7 Yhteenveto

Kuntien lukujen vertailukelpoisuus on heikentynyt organisaatioiden erilaistuessa. Palvelujen kustannuksia ei voi vertailla pelkästään Tilastokeskuksen kokoamien tilastojen avulla, vaan tarvitaan useita erilaisia erillisselvityksiä ja tilastoja. Kuntarakenne on muuttunut viime vuosina kuntaliitosten seurauksena. Kuntaliitto on omassa palvelukustannustiedostossaan ottanut huomioon kuntaliitokset, mikä mahdollistaa useamman vuoden kehityksen tarkastelun.

Tällaisen koosteen tekoa ovat helpottaneet lukuisat kuntien palvelujen kustannuksista laaditut erillisselvitykset. Erityisesti sosiaali- ja terveystoimen kustannusten vertailu jää keskenäiseksi, jollei oteta huomioon palvelutarvetta. Kun se huomioidaan, muuttuu kuva siitä, mitkä kunnat ovat tarjonneet palvelunsa halvalla ja mitkä kalliilla. Esimerkiksi Espoon ja Vantaan sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas ovat tilaston mukaan maan keskitasoa pienemmät, mutta tarve huomioiden 6–8 prosenttiyksikköä keskitasoa suuremmat.

Kun talous kiristyy, kunnat pyrkivät karsimaan menojaan. Kuntien eri toimintojen kustannusten tarkastelu auttaa yönkiristyksen kohdistamisessa. Muutokset ovat hitaita. Kun lasjetaan jonkin toiminnon kustannukset euroina asukasta kohti ja asetetaan kaupungit sen mukaan järjestykseen, ei kaupunkien asema suhteessa toisiinsa kaupunkeihin paljon muutu vuodessa eikä kahdessakaan.

Helsingin kustannukset ovat olleet suuremmat kuin muiden useimmissa keskeisimmissä toiminnoissa koko tarkastelukauden. Vaikka Helsingin sosiaali- ja terveystoimenot ovat olleet suurimmat koko tarkastelukauden, on ero suurten kaupunkien keskiarvoon supistunut. Keskihajonta on pienentynyt.

Tässä tarkastelussa on mukana ensi kertaa Kouvola. Se poikkeaa hieman palvelutarpeen osalta muista. Sen menokasvu sosiaali- ja terveystoimessa ja perusopetuksessa on ollut suurempi kuin muiden.

Asumisen kustannuksia ei löydy suoraan mistään tilastoista. Vertailukelpoisimmat tiedot löytyvät Suomen Kiinteistöliitosta, joka on koonnut ns. indeksitalon kustannustiedot vuosittain. Kun tarkastellaan kaikkia maksuja ja kiinteistöveroja, kallein on Turku ja halvin Oulu. Jos vertailusta poistetaan kiinteistövero ja tarkastellaan pelkästään maksuja, kallein on edelleen Turku ja halvin Oulu. Asumiskustannukset ovat kasvaneet vuosina 2001–2011 hyvin eri tahtiin. Kun kunnallisten liikelaitosten ja yhtiöiden tuottovaatimuksia on korotettu, em. laitokset ovat joutuneet korottamaan asumiseen liittyviä maksujaan. Suurten kaupunkien taloutta ovat tukeneet liikelaitokset. Helsingissä verotulot ja valtionosuudet eivät riitä peruspalvelujen²⁸ nettokustannuksiin (liite 6).

²⁸ Sosiaali- ja terveystoimi sekä opetus- ja kulttuuritoimi

Kuvioluettelo

1. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas yli 65-vuotiaiden osuus (prosenttia) 2010
2. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)
3. 65 vuotta täyttäneiden prosenttiosuus 2010
4. Terveystoimen kustannukset 2010. Mukana kotipalvelun ja ympärivuorokautisen hoidon kustannuksia sosiaalitoimesta (Suomen Kuntaliitto).
5. Lasten päivähoiton nettokustannukset euroa/0–6-vuotias 2010 (Tilastokeskus)
6. Päivähoitoikäisten (10 kk–6 v) lasten jakautuminen pienten lasten hoitojärjestelmään joulukuussa 2010 (Kuusikko 4/2011)
7. Kunnallisen päiväkotihoidon deflatoitujen vuosikustannusten kehitys laskennallista lasta kohden vuosina 2000–2010 suhteutettuna Viisikon aritmeettiseen keskiarvoon vuonna 2000 = 1 (Kuusikko 4/2011)
8. 65 vuotta täyttäneiden sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset vastaavanikäistä asukasta kohti 2010 (Kuusikko 6/2011)
9. 75 vuotta täyttäneiden sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannukset vastaavanikäistä asukasta kohti 2010 (Kuusikko 6/2011)
10. Tarvevakioidut menot, ero (prosenttia) maan keskiarvoon 2009 (THL)
11. Toimeentulotuen kotitalouksien määrän muutos 2004–2010, 2004 = 100 (Kuusikko 3/2011)
12. Toimeentulotukea saaneet kotitaloudet perhetyypeittäin Kuusikko-kunnissa vuonna 2010 (Kuusikko 3/2011)
13. Toimentulotukimenot euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)
14. Oman perusopetuksen nettokustannukset euroa/oppilas 2010 (Tilastokeskus)
15. Oman perusopetuksen kustannusten (euroa/oppilas) muutos prosentteina 2000–2010 vuoden 2010 rahanarvossa (Lähde: Tilastokeskus, Kuntaliitto)
16. Oman lukio-opetuksen nettokustannukset euroa/oppilas 2010 (Tilastokeskus)
17. Omien lukioiden kustannusten (euroa/oppilas) muutos prosentteina 2000–2010 vuoden 2010 rahanarvossa (Lähde: Tilastokeskus, Kuntaliitto)
18. Kulttuurivertailua koskevan uutisen otsikko (Etelä-Suomen Sanomat 12.1.2012)
19. Kulttuurivertailua koskevan uutisen kuvio (Etelä-Suomen Sanomat 12.1.2012)
20. Kirjastojen nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)
21. Liikunnan ja ulkoilun nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)
22. Teattereiden kunnanosuus euroa/pääsylippu 2010 (Teatteritilastot 2010)
23. Kunnan avustus orkestereiden kustannuksiin euroa/kuulija 2010 (Suomen sinfoniaorkesterit ry)
24. Kuntien osuus orkestereiden menoista euroa/asukas 2010 (Suomen sinfoniaorkesterit ry)
25. Indeksitalon asumismaksut ja verot euroa/vuosi 2011
26. Asumisen maksujen (pl. kiinteistövero) muutos prosenttia 2001–2011
27. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannukset ja verorahoitus euroa/asukas kvartiileittain 2010
28. 0–14-vuotiaiden prosentuaaliset osuudet 2010
29. Yli 65-vuotiaiden prosentuaaliset osuudet 2010

Taulukkoluetelo

1. Kaupunkien keskinäiset sijaluvut sosiaali- ja terveystoimen nettokustannusten euroa/asukas perusteella 2000–2010
2. Sosiaali- ja terveystoimen nettokustannusten euroa/asukas erot 11 kaupungin keskiarvosta 2000–2010 (vuoden 2010 rahanarvo)
3. Terveystoimien ikäryhmittäiset kustannukset euroa/asukas 1997–2010 (Suomen Kuntaliitto 2010)
4. Terveystoimien ikäryhmittäiset kustannukset (euroa/ikäryhmän asukas) suurissa kaupungeissa vuonna 2010 (Kuntaliitto)
5. Kuusikon kuntien päivähoitoon palvelujen lapsikohtaisten kustannusten eroja selittäviä tekijöitä (Kuusikko 4/2011)
6. Kunnallisen päiväkotihoidon vuosikustannukset laskennallista lasta kohden vuonna 2010 (Kuusikko 4/2011)
7. Terveystoimien ja vanhustenhuollon tarvekierroksien menot 2009
8. Pienimpien tarvekierroksien menojen ja pienimpien tarvekierroksien kunnat 2009 (THL)
9. Opetustoimien nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)
10. Kulttuuri- ja vapaa-aikatoimien nettokustannukset euroa/asukas 2010 (Tilastokeskus)
11. Esimerkki erilaisten toimintamallien vaikutuksesta kulttuuritoiminnan kustannuksiin (Minna Ruusuvirta, Pasi Saukkonen, Vilja Ruokolainen, Sari Karttunen 2012, 55)
12. Indeksitalon kiinteistövero ja kunnalliset maksut 2011, euroa vuodessa (Kiinteistöliitto)
13. Kaupunkien sijat asumisen kustannusten suuruuden perusteella 2001–2011 (Kiinteistöliitto)
14. Palvelujen kustannukset kuntakoon mukaan (Kuntaliitto)
15. Toimintakulut ja toimintakate euroa asukas ja sijoitus muiden kuntien joukossa 2010
16. Verorahoitus – peruspalvelujen nettokustannukset euroa/asukas 2000–2010 (Tilastokeskus, Kuntaliitto)

Liite 1. Kaupunkien asukasluvun kehitys 1999–2010 (Kuntaliitto)

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Helsinki	551 123	555 474	559 718	559 716	559 330	559 046	560 905	564 521	568 531	574 564	583 350	588 549
Espoo	209 667	213 271	216 836	221 597	224 231	227 472	231 704	235 019	238 047	241 565	244 330	247 970
Tampere	193 174	195 468	197 774	199 823	200 966	202 932	204 337	206 368	207 866	209 547	211 507	213 217
Vantaa	176 386	178 471	179 856	181 890	184 039	185 429	187 281	189 711	192 522	195 419	197 636	200 055
Turku	172 107	172 561	173 686	174 618	175 059	174 824	174 868	175 354	175 286	175 582	176 087	177 326
Oulu	121 024	124 063	126 569	127 883	129 216	130 557	132 321	133 592	135 055	137 061	139 133	141 671
Jyväskylä	114 848	116 519	118 380	119 620	121 245	122 974	124 205	125 221	126 546	128 028	129 623	130 816
Lahti	96 666	96 921	97 543	97 968	98 253	98 281	98 413	98 766	99 308	100 080	100 854	101 588
Kuopio	92 203	92 272	92 915	93 314	93 753	94 023	94 249	94 509	94 838	95 484	96 135	96 793
Kouvola	92 129	91 550	91 226	90 861	90 497	90 227	89 924	89 397	88 813	88 436	88 174	88 072
Pori	82 431	82 203	82 109	82 033	82 316	82 273	82 260	82 294	82 413	82 528	82 786	83 032

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Helsinki	100	100,8	101,6	101,6	101,5	101,4	101,8	102,4	103,2	104,3	105,8	106,8
Espoo	100	101,7	103,4	105,7	106,9	108,5	110,5	112,1	113,5	115,2	116,5	118,3
Tampere	100	101,2	102,4	103,4	104,0	105,1	105,8	106,8	107,6	108,5	109,5	110,4
Vantaa	100	101,2	102,0	103,1	104,3	105,1	106,2	107,6	109,1	110,8	112,0	113,4
Turku	100	100,3	100,9	101,5	101,7	101,6	101,6	101,9	101,8	102,0	102,3	103,0
Oulu	100	102,5	104,6	105,7	106,8	107,9	109,3	110,4	111,6	113,3	115,0	117,1
Jyväskylä	100	101,5	103,1	104,2	105,6	107,1	108,1	109,0	110,2	111,5	112,9	113,9
Lahti	100	100,3	100,9	101,3	101,6	101,7	101,8	102,2	102,7	103,5	104,3	105,1
Kuopio	100	100,1	100,8	101,2	101,7	102,0	102,2	102,5	102,9	103,6	104,3	105,0
Kouvola	100	99,4	99,0	98,6	98,2	97,9	97,6	97,0	96,4	96,0	95,7	95,6
Pori	100	99,7	99,6	99,5	99,9	99,8	99,8	99,8	100,0	100,1	100,4	100,7

Kuntaliitokset

Edellä olevassa taulukossa on otettu huomioon tapahtuneet kuntaliitokset lisäämällä historia-tietoihin liittyneiden kuntien asukasluvut.

2005

Kuopio ja Vehmersalmi

2009

Jyväskylä ja Jyväskylän maalaiskunta ja Korpilahti
Kouvola, Anjalankoski, Kuusankoski, Valkeala, Jaala ja Elimäki

2010

Pori ja Noormarkku

2011

Kuopio ja Karttula

Liite 2. Oman perusopetuksen kustannukset euroa/oppilas 2010 (Opetushallitus)

	Oppilas- määrä	Opetus	Majoitus ja kuljetus	Oppilas- ruokailu	Muu oppi- lashuolto	Sisäinen hallinto	Kiinteistö- jen ylläpito	Ilman pieniä hankkeita
Helsinki	36 405	4 966	151	379	280	384	2 708	9 018
Espoo	25 614	4 805	94	413	293	545	2 232	8 701
Tampere	15 252	4 412	79	444	172	510	1 864	7 527
Vantaa	20 211	4 045	69	392	216	571	1 875	7 475
Turku	12 663	4 272	130	448	168	403	2 078	7 795
Oulu	12 107	4 584	160	315	181	588	1 822	7 949
Jyväskylä	10 708	4 382	235	329	328	409	2 170	7 929
Lahti	8 155	4 746	141	417	380	308	1 502	7 618
Kuopio	8 201	4 311	144	373	301	437	2 058	7 690
Kouvola	8 304	4 611	395	488	475	237	1 605	7 907
Pori	7 191	4 096	167	488	210	418	1 212	6 678

Liite 3. Oman perusopetuksen toteutuneiden kustannusten ja valtionosuusperusteiden vertailu 2010 (Opetushallitus)

	Oppilas- määrä	Toteutuneet kustannukset euroa/oppilas	Laskelman peruste euroa/oppilas	Erotus euroa/oppilas	Kokonaisero 1000 euroa
Helsinki	41 497	7 988	6 781	1 208	50 121
Espoo	28 989	7 228	6 542	686	19 884
Tampere	17 338	6 583	6 491	92	1 601
Vantaa	22 821	6 450	6 541	-92	-2 090
Turku	14 709	7 230	7 108	121	1 786
Oulu	13 791	7 059	6 053	1 005	13 863
Jyväskylä	12 274	7 252	6 056	1 196	14 680
Lahti	9 340	6 770	6 598	173	1 612
Kuopio	9 275	6 726	6 158	567	5 262
Kouvola	9 367	7 642	6 498	1 145	10 721
Pori	8 105	6 535	6 210	324	2 629

Liite 4. Omien lukioiden kustannukset euroa/oppilas 2010 (Opetushallitus)

	Opiske- ljiöitä	Opetus	Ruokailu	Sisäinen hallinto	Kiinteistöjen ylläpito	Yhteensä ilman pieniä hankkeita
Helsinki	8 892	4 562	340	371	1 818	7 092
Espoo	5 637	4 183	350	582	1 963	7 084
Tampere	3 954	3 535	272	541	1 481	5 829
Vantaa	3 744	3 969	308	614	1 339	6 230
Turku	3 881	3 920	357	465	1 355	6 100
Oulu	3 588	4 440	271	714	1 041	6 466
Jyväskylä	1 420	4 466	359	795	1 322	6 942
Lahti	1 711	4 758	288	317	1 027	6 429
Kuopio	2 233	4 166	318	515	1 360	6 360
Kouvola	1 487	4 893	417	575	1 304	7 190
Pori	1 529	4 164	338	491	960	5 955

Liite 5. Omien lukioiden toteutuneiden kustannusten ja valtionosuusperusteiden vertailu 2010 (Opetushallitus)

	Opiske- ljiöitä	Yli 18-v.	Lasken- nallinen oppilas- määrä	Toteutuneet kustannukset euroa/oppllas	Laskelman peruste euroa/ oppilas	Erotus euroa/ oppilas	Kokonais- ero 1 000 euroa
Helsinki	8 458	434	8 800	6 366	5 842	524	4 608
Espoo	5 438	199	5 655	6 197	5 588	608	3 439
Tampere	3 237	507	3 569	5 511	5 655	-144	-514
Vantaa	3 668	286	3 835	5 238	5 687	-449	-1 723
Turku	3 521	361	3 773	5 697	5 688	9	34
Oulu	3 401	187	3 534	5 903	5 876	28	97
Jyväskylä	1 297	124	1 368	6 664	5 779	886	1 212
Lahti	1 707	4	1 709	5 942	5 909	33	56
Kuopio	2 068	165	2 195	5 646	5 870	-224	-491
Kouvola	1 420	67	1 462	6 982	5 829	1 153	1 685
Pori	1 316	214	1 495	5 831	5 859	-28	-42

**Liite 6. Verorahoitus – peruspalvelujen nettokustannukset euroa/asukas 2000–2010
(Tilastokeskus, Kuntaliitto)**

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Helsinki	545	380	-480	-279	-227	-278	-150	-53	-54	-297	-106
Espoo	1 344	1 054	485	124	215	409	506	570	500	234	488
Tampere	338	493	311	-1	-67	-85	-55	-78	-19	-132	69
Vantaa	378	400	251	-6	-18	38	142	365	308	177	319
Turku	237	257	276	18	1	-148	-25	116	138	121	221
Oulu	706	735	482	159	103	175	185	141	64	-30	278
Jyväskylä	249	394	353	97	41	29	159	155	173	36	182
Lahti	161	350	317	46	-104	7	213	248	221	240	235
Kuopio	155	268	344	152	-24	-12	36	37	154	149	149
Kouvola	490	548	574	257	213	249	320	447	384	194	257
Pori	200	403	375	293	330	166	262	268	519	459	416